UČINAK MEHANIZMA PRIJENOSA POREZNE OBVEZE NA SPREČAVANJE POREZNIH PRIJEVARA U OKVIRU POREZA NA DODANU VRIJEDNOST EUROPSKE UNIJE

Pem, Juraj

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:923271

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economcs & Business Zagreb

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski studij poslovne ekonomije – smjer Financije

UČINAK MEHANIZMA PRIJENOSA POREZNE OBVEZE NA SPREČAVANJE POREZNIH PRIJEVARA U OKVIRU POREZA NA DODANU VRIJEDNOST EUROPSKE UNIJE

Diplomski rad

Juraj Pem

Zagreb, svibanj, 2022.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski studij poslovne ekonomije – smjer financije

UČINAK MEHANIZMA PRIJENOSA POREZNE OBVEZE NA SPREČAVANJE POREZNIH PRIJEVARA U OKVIRU POREZA NA DODANU VRIJEDNOST EUROPSKE UNIJE

IMPACT OF THE REVERSE CHARGE MECHANISM ON PREVENTING TAX FRAUD IN THE VALUE ADDED TAX SYSTEM OF THE EUROPAN UNION

Diplomski rad

Juraj Pem, 0067565151

Mentor: Prof. Dr. Sc. Nika Šimurina

Zagreb, svibanj, 2022.

SAŽETAK

Ovaj se diplomski rad bavi analizom sustava poreza na dodanu vrijednost unutar Europske unije, njegove ranjivosti na porezne prijevare te mehanizam prjenosa porezne obveze na sprečavanje i smanjenje tih prijevara. Glavni cilj rada je dati uvid u funkcioniranje mehanizma prijenosa porezne obveze unutar sustava poreza na dodanu vrijednost Europske unije na sprečavanje poreznih prijevara, opisati nedostatke sustava te analizirati uspješnost implementiranih rješenja. Za potrebe istraživanja koriste se sekundarni izvori podataka. Rad zaključuje s tezom kako je trenutno implementirani sustav općeg prijenosa porezne obveze u državama članicama nedovoljan, pošto se on primjenjuje na različite sektore i različite države članice, te prijevare onemogućene u jednom sektoru ili državi članici mogu jednostavno prijeći u drugu u kojoj sustav nije implementiran. Također, rad zaključuje sa činjenicom da iako mehanizam prijenosa porezne obveze može eliminirati prijevare, posljedice njegove općenite implementacije na domaće B2B transakcije su transformacija PDV-a u porez na promet u maloprodaji koji ne sadrži svojstva sigurnosti plaćanja kao PDV, te se tako znatno povećava rizik utaje poreza i izbjegavanja plaćanja.

Ključne riječi: porezni sustav, prijenos porezne obveze, porezna prijevara, porez na dodanu vrijednost

SUMMARY

This Thesis deals with the analysis of the value added tax system within the European Union, its vulnerabilities to tax fraud schemes and the reverse charge mechanism as means of preventing and mitigating said frauds. The main purpose of the paper is to provide insight into the reverse charge mechanism within the VAT framework of the European Union and its effect on preventing tax fraud, as well as to describe the deficiencies of the system and analyze the success of the implemented solutions. The main sources for this research are secondary data and information. The Thesis concludes that the currently implemented general reverse charge system is not enough to stop fraud, as it is unevenly implemented between sectors and Member States, and therefore fraud eliminated in one sector or Member State can simply move on to another where the system is not implemented. Also, the Thesis concludes that the reverse charge mechanism is able to eliminate tax fraud, however the consequence of its general and wide implementation on domestic B2B transactions is the transformation of VAT into a retail sales tax which does

not contain the same characteristics of security as VAT, and therefore the risk of tax evasion and tax avoidance is increased significantly.

Key words: tax system, reverse charge, tax fraud, value added tax

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

_____

(vlastoručni potpis studenta)

_____

(mjesto i datum)

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the master's thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography.

I declare that no part of the master's thesis has been written in an unathorized manner, i.e., it is not transcribed from any non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

_____

(personal signature of the student)

_____

(place and date)

SADRŽAJ

1. UVOD 1

1.1. Predmet i cilj rada 1

1.2. Metode istraživanja i izvori podataka 2

1.3. Sadržaj i struktura rada 2

2. POREZNE PRIJEVARE 3

2.1. Izbjegavanje plaćanja poreza 3

2.2. Utaja poreza 4

2.3. Porezna prijevara 6

3. SUSTAV POREZA NA DODANU VRIJEDNOST U OKVIRU EUROPSKE UNIJE 8

3.1. Porez na dodanu vrijednost 8

3.2. Direktiva zajedničkog sustava poreza na dodanu vrijednost Europske unije 11

3.3. Porez na dodanu vrijednost u državama članicama Europske unije 15

4. POREZNE PRIJEVARE U SUSTAVU POREZA NA DODANU VRIJEDNOST U OKVIRU EUROPSKE UNIJE 18

4.1. Značaj i uzroci prijevara 18

4.2. Prijevare s nestajućim trgovcem 22

4.3. Ostali oblici prijevara kod poreza na dodanu vrijednost 29

5. MEHANIZAM PRIJENOSA POREZNE OBVEZE 31

5.1. Pozadina mehanizma prijenosa porezne obveze u Europskoj uniji 31

5.2. Pravni temelj mehanizma prijenosa porezne obveze i njegova primjena u Europskoj uniji 32

5.3. Primjena mehanizma prijenosa porezne obveze u Republici Hrvatskoj 35

5.4. Učinci mehanizma prijenosa porezne obveze na sprječavanje poreznih prijevara 37

5.5. Ostale mjere sprječavanja prijevara 42

6. ZAKLJUČAK 45

7. POPIS LITERATURE 47

8. POPIS TABLICA 52

9. POPIS SLIKA 53

10. ŽIVOTOPIS 54

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Cilj ovog diplomskog rada je dati uvid u funkcioniranje mehanizma prijenosa porezne obveze unutar sustava poreza na dodanu vrijednost Europske unije na sprječavanje poreznih prijevara. Diplomski rad donosi sustavan pregled načina prikupljanja poreza na dodanu vrijednost unutar Europske unije, poreznih prijevara kojima je on podložan, te načina njihovog sprječavanja. Koristeći sekundarne podatke prikupljene iz znanstvenih i stručnih istraživanja, knjiga, članaka te raznih publikacija, rad definira sam pojam porezne prijevare, te ga zatim stavlja u kontekst specifičnog dijela poreznog sustava Europske unije – poreza na dodanu vrijednost. Detaljnim opisom poreza na dodanu vrijednost i načina njegova prikupljanja unutar Europske unije i njenih država članica, rad će čitatelju približiti funkcioniranje ovog sustava te prikazati njegove slabe točke, koje dovode do opasnosti poreznih prijevara. Nadalje, kroz detaljan opis poreznih prijevara u sustavu poreza na dodanu vrijednost, uz fokus na prijevare s nestajućim trgovcem, diplomski rad istražuje problematiku poreznih prijevara u sustavu poreza na dodanu vrijednost Europske unije, opisuje njihovo funkcioniranje, uzroke i posljedice, te ukazuje na važnost njihovog učinkovitog rješavanja, s fokusom na analizu mehanizma prijenosa porezne obveze.

Naposljetku, učinak mehanizma prijenosa porezne obveze u sustavu poreza na dodanu vrijednost Europske unije se kritički razmatra, te se navode njegovi pozitivni i negativni učinci, stvarajući tako kompletnu sliku ove problematike.

Prijenos porezne obveze je pojam s kojime se susreće velik broj novih zaposlenika u području financija i računovodstva, no međutim u domaćim i stranim literaturama je on još uvijek slabo objašnjen. Računovodstvena literatura uglavnom navodi isključivo pravila knjiženja te izostavlja svrhu postojanja ovog mehanizma unutar EU. Stoga, vjerujem kako je potrebno postojećim i budućim generacijama stvoriti razumljiv i sažet prikaz ovog mehanizma, te problematike PDV-a u međunarodnom prometu i prijevara u sustavu PDV-a unutar EU s kojima će se velik broj hrvatskih računovođa, poduzetnika, poreznih savjetnika i ostalih profesionalaca sve više susretati.

1.2. Metode istraživanja i izvori podataka

Za potrebe istraživanja korišteni su sekundarni izvori podataka prikupljeni iz domaćih i stranih relevantnih znanstvenih i stručnih istraživanja, publikacija, knjiga, znanstvenih članaka, internetskih baza statističkih podataka i internetskih stranica. Istraživačke metode koje su korištene prilikom pisanja rada su metoda analize, induktivna metoda, deduktivna metoda te metoda komparacije.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Struktura ovog diplomskog rada je sljedeća:

U prvom poglavlju donosi se kratki uvod u temu, te nakon toga drugo poglavlje započinje s definicijama izbjegavanja plaćanja poreza, utaje poreza i širih poreznih prijevara. Nadalje, u trećem poglavlju donosi se pregled sustava poreza na dodanu vrijednost u kontekstu Europske unije, te se objašnjavaju glavne karakteristike sustava kroz Direktivu o zajedničkom sustavu PDV-a. U četvrtom poglavlju donosi se pregled poreznih prijevara u sustavu PDV-a Europske unije, opisuje se mehanizam funkcioniranja prijevara s nestajućim trgovcem i problematika slabosti sustava PDV-a. Naposlijetku, u petom poglavlju donosi se pregled rješenja Europske unije na pitanje problema poreznih prijevara s naglaskom na sustav prijenosa porezne obveze na domaće B2B transakcije, te njegov pravni temelj i povijesne izmjene. Donosi se, također, pregled korištenja mehanizma prijenosa porezne obveze u Republici Hrvatskoj, te analiza prednosti i mana korištenja ovog sustava na sprječavanje prijevara u sustavu PDV-a, uz navedene alternative.

U završnom dijelu rada, u *Zaključku*, donosi se sveobuhvatni pregled rada i izvedeni zaključci iz prethodno obrađenih poglavlja.

2. POREZNE PRIJEVARE

2.1. Izbjegavanje plaćanja poreza

Problematika poreznih prijevara kompleksne je prirode iz više razloga, no prvi koji valja razjasniti jest sama definicija porezne prijevare, kao i definiranje onoga što taj pojam nije. Kada se spominju bilo kakve aktivnosti koje rezultiraju smanjenjem državnih prihoda od oporezivanja, moguće ih je grupirati u tri glavne skupine: izbjegavanje plaćanja poreza (eng. *tax avoidance*), utaja poreza (eng. *tax evasion*) i porezna prijevara (eng. *tax fraud*).

Pojam izbjegavanje plaćanja poreza (eng. *tax avoidance*) u najjednostavnijoj definiciji predstavlja svaki pokušaj smanjenja poreznih davanja poreznog obveznika na legalan način, primjerice kroz eksploataciju rupa u zakonu (Kirchler, Maciejovsky & Schneider, 2001.). Ova definicija je vrlo široke prirode, te obuhvaća velik broj mogućih aktivnosti smanjenja poreznih obveza. Devereux, Vella & Freedman (2012.) stoga ističu kako je „niti moguće, niti od pomoći pokušavati pronaći jednu definiciju izbjegavanja plaćanja poreza“ te nadalje zaključuju da je potrebno sve aktivnosti izbjegavanja raščlaniti s ciljem pronalaska odgovarajućih načina ograničenja takvih nepoželjnih aktivnosti, kroz odgovarajuću legislaturu (Devereux, Vella & Freedman, 2012., str.20). Moguće je zaključiti, stoga, da iako su aktivnosti izbjegavanja plaćanja poreza legalne prirode, one su također predmet društvene nepoželjnosti jer rezultiraju smanjenjem poreznih prihoda države kao i ilegalni oblici.

Jelčić (2008.) definira izbjegavanje plaćanja poreza ili poreznu evaziju kao „otpor plaćanju poreza i svijesno nastojanje da se neželjeni učinci oporezivanja uklone odnosno smanje“ (Jelčić et.al., 2008., str.190-191). Taj otpor može biti aktivan, tj. namjeran, i pasivan odnosno nenamjeran, primjerice iskrenom pogreškom prilikom uhodavanja u novi sustav. Nadalje, isti autor povlači distinkciju između legalne i ilegalne porezne evazije, te nelegalne oblike izjednačuje s pojmom utaje poreza. Barbić (2018.) ističe kako je porezna evazija usko povezana s područjem sive ekonomije, te kako takve aktivnosti imaju znatne ekonomske i društvene posljedice zbog toga što izravno smanjuju proračunske prihode, pa time i kvalitetu i dostupnost javnih usluga (Šimurina, Dražić Lutilsky, Barbić & Dragija Kostić, 2018.). Bitno je zaključiti kako je rezultat izbjegavanja plaćanja poreza kao oblika

legalne porezne evazije isti kao i onaj koji nastaje ilegalnom utajom poreza, a to je smanjenje državnih prihoda od oporezivanja, te kao takva ona predstavlja velik problem za državu.

2.2. Utaja poreza

U suprotnosti s izbjegavanjem plaćanja, utaja poreza predstavlja namjerno ilegalno smanjenje poreznih davanja poreznog obveznika, primjerice prijavljujući manje prihode prilikom porezne prijave (Kirchler, Maciejovsky & Schneider, 2001.). Bitno je naglasiti da se utajom poreza smatraju namjerne akcije, te iskrene pogreške ne spadaju u pojam utaje poreza. (FindLaw, 2021.). Prema članku 256. Kaznenog Zakona Republike Hrvatske, aktivnostima utaje poreza smatraju se aktivnosti s ciljem neplaćanja dijela ili potpunog iznosa poreza pri kojima se „...daju netočni ili nepotpuni podatci o dohocima, predmetima ili drugim činjenicama koje su od utjecaja na utvrđivanje iznosa porezne ili carinske obveze...“ te akcije s istim ciljem a tiču se: „...ne prijavljivanja prihoda, predmeta ili druge činjenice koje su od utjecaja na utvrđivanje porezne ili carinske obveze, pa zbog toga dođe do smanjenja ili neutvrđenja porezne ili carinske obveze.“ (Kazneni zakon, 2011., čl. 256).

Zakon, dakle, izričito definira utaju poreza i njene oblike, te predviđa i zatvorsku kaznu za takve postupke. Dok aktivnosti izbjegavanja plaćanja (legalne evazije) nisu strogo definirane te su zakonski dopuštene, aktivnosti utaje poreza imaju strogu zakonsku definiciju te su zakonski kažnjive. Međutim, obje skupine aktivnosti imaju isti cilj i rezultat – smanjenje poreznih davanja poreznog obveznika koje rezultira smanjenim prihodima države od ubiranja tih istih poreza. U tom kontekstu je zanimljivo razmotriti stavove pojedinaca o moralnoj opravdanosti ovih pojmova koje razlikuje ništa više nego zakonska definicija. Kirchler, Maciejovsky i Schneider (2001.) u studiji ove problematike ispitali su 252 fiskalna službenika, studenata poslovne ekonomije, pravnika i poduzetnika o scenarijima koji se tiču izbjegavanja plaćanja poreza, utaje poreza i bijega od poreza. Zaključili su kako je izbjegavanje plaćanja bilo većinom ocijenjeno kao legalno i moralno te asocirano s inteligencijom i dobrom idejom, dok je utaja poreza ocijenjena kao ilegalna i nemoralna – asocirana s kriminalom. Ono što su istraživači primjetili, međutim, je kako je postojala bitna distinkcija u mišljenjima između grupa ljudi, te su tako fiskalni službenici ocijenili sve pojmove smanjenja poreznih davanja kao nepoštenima, dok su poduzetnici

smatrali kako su izbjegavanje i bijeg od plaćanja pošteni. (Kirchler, Maciejovsky & Schneider, 2001.). Iz navedene studije je moguće zaključiti kako distinkcija između legalnog i ilegalnog smanjenja porezne obveze ovisi ne samo o striktno ekonomskim aspektima, već i o onim moralnim, te se ta ista moralna uvjerenja uvelike razlikuju između skupina ljudi s različitim poznavanjima poreznog sustava, poreznih zakona, te posjedovanjem različitih poreznih interesa. Razmotrivši ovu problematiku na dubljoj razini, postaje jasno kako nije dovoljno jednostavno razlučiti ove pojmove na ono što je legalno i ono što je ilegalno, već su ove aktivnosti fundamenatalno određene poreznim ponašanjem pojedinaca, te različiti faktori mogu bitno utjecati na porezne prihode jedne države.

Barbić (2018.) definira porezno ponašanje kao „način na koji pojedinac postupa u vezi s obvezom plaćanja poreza“, te ga dijeli na plaćanje koje može biti dobrovoljno ili prisilno, te izbjegavanje plaćanja koje može biti zakonito ili nezakonito. Porezno ponašanje pojedinca određeno je ne samo ekonomskim čimbenicima, već i onim psihološkim, sociološkim i političkim (Šimurina, Dražić Lutilsky, Barbić & Dragija Kostić, 2018. str.6).

Ako uzmemo u obzir perspektivu države kojoj je u interesu maksimizirati porezne prihode, logično je da je stoga potrebno maksimizirati dobro porezno ponašanje pojedinaca, odnosno smanjiti izbjegavanje plaćanja poreza i utaju poreza, te sve oblike smanjenja poreznih davanja bez obzira bili oni legalni ili ilegalni. Nastavno na studiju Kirchler, Maciejovsky i Schneider (2001.) koja zaključuje s tezom da bolje poznavanje porezne teorije i poreznih propisa rezultira manjom sklonosti da se legalni oblici izbjegavanja plaćanja ocijene kao moralno opravdani, možemo zaključiti kako se porezno ponašanje pojedinaca i društva može potencijalno popraviti većom razinom financijske pismenosti. Sličan zaključak izvodi i Barbić (2018.) koja navodi da „porezna pismenost može doprinjeti boljem poreznom ponašanju i izvršavanju svih poreznih obveza poreznih obveznika dok porezna nepismenost može potaknuti loše porezno ponašanje i povećati razinu sive ekonomije“ (Šimurina, Dražić Lutilsky, Barbić & Dragija Kostić, 2018. str.8).

Međutim, u domeni poreznog sustava postoje i one aktivnosti koje se ne mogu jednostavno „popraviti“ većom financijskom pismenošću, te su mnogo ozbiljnije i „opasnije“ po državu od jednostavne utaje poreza. Takvi oblici prijevara se često tiču

organiziranog kriminala na velikim razinama, te ih je kao takve potrebno posebno definirati.

2.3. Porezna prijevara

Pojam porezne prijevare sličan je pojmu utaje poreza, međutim prema obuhvatu aktivnosti koje uključuje mnogo je širi. Američka porezna uprava Internal Revenue Service (IRS) navodi sljedeće aktivnosti kao vrste opće porezne prijevare (IRS, 2022):

- Namjerno izostavljanje ili prijavljivanje manjih prihoda/dobiti od stvarnih.
- Prijavljivanje većih poreznih odbitaka od stvarnih.
- Vođenje dvostrukih knjiga (računovodstveno varanje).
- Lažno knjiženje u poslovnim knjigama.
- Prijavljivanje osobnih troškova kao poslovnih troškova.
- Prijavljivanje lažnih odbitaka.
- Sakrivanje ili transfer imovine i dobiti.

Dok sudionici poreznih prijevara mogu biti i pojedinci, ovaj pojam se najćešće odnosi na prijevare u kojima sudjeluju pravne osobe – poduzeća. Uz utaju poreza koja se tiče izostavljanja/smanjenja prihoda i/ili povećanja odbitaka, pojam porezne prijevare uključuje i ostale oblike namjernih prijevara s ciljem smanjenja ili potpunog izbjegavanja plaćanja poreza. Europska unija stavlja poseban naglasak na ovu problematiku te su u Europskoj uniji prisutne brojne specifičnosti oko sustava oporezivanja, posebice u domeni poreza na dodanu vrijednost. Na općoj razini, Europska unija procjenjuje da je procijenjeni gubitak od poreznih prijevara i utaje poreza prešao 1 bilijun eura (*€ 1 trillion*), te kao glavne krivce navode poduzeća i pojedince koji sudjeluju u prijevarama, utaji, poreznim oazama i agresivnim poreznim planiranjem s ciljem minimiziranja plaćanja poreza (European Comission, 2022.).

Porezne prijevare su, dakle, mnogobrojne i tiču se svih vrsta poreza i svih razina oporezivanja. De La Feria (2020.) dijeli pojam porezne prijevare na utaju poreza (eng.

evasion) i organiziranu prijevaru (eng. *organized fraud*). Dok se utaja poreza tiče pojedinih ili informalnih prijevara te povremenog kriminala (eng. *part-time crime*), organizirane prijevare podrazumijevaju: „koordinirane i sistematske akcije s raznim razinama sofisticiranosti i organiziranosti s ciljem postizanja nezakonite porezne financijske prednosti“ (De La Feria, 2020., str.244). Organizirane prijevare najčešće se manifestiraju na transnacionalnim razinama, pod vodstvom kriminalnih organizacija s ciljem iskorištavanja poreznih sustava, najčešće sustava poreza na dodanu vrijednost, kako bi „izvukli“ novac iz jedne ili više država. Ovaj slučaj je najčešći upravo u domeni poreza na dodanu vrijednost, i to onaj u Europskoj uniji upravo zbog specifičnosti okvira ovog poreza unutar Europske unije te same organizacije EU kao zajednice velikog broja različitih država članica. Stoga, radi razumijevanja problematike organizirane porezne prijevare unutar Europske unije, najprije je potrebno razumjeti sam okvir sustava poreza na dodanu vrijednost unutar unije.

3. SUSTAV POREZA NA DODANU VRIJEDNOST U OKVIRU EUROPSKE UNIJE

3.1. Porez na dodanu vrijednost

Porez na dodanu vrijednost (PDV) spada u domenu poreza na promet, u skupinu neizravnih poreza. Barbić (2018.) definira PDV kao „oblik općeg i svefaznog neto poreza na promet.“ To znači da se taj porez ubire u svim fazama proizvodnje i prometa, te se oporezuje samo ona dodana vrijednost (neto) koju prodavatelj doda na inpute prije nego ih proda dalje kao outpute. (Šimurina, Dražić Lutilsky, Barbić & Dragija Kostić, 2018., str.92)

Prije svega, definicija poreza na dodanu vrijednost zahtijeva razumijevanje samog koncepta dodane vrijednosti. Dodana vrijednost (eng. *value added*) je vrijednost koju proizvođač dodaje na svoje zalihe sirovih materijala ili robe prije nego li ih proda dalje, kao poboljšani proizvod ili uslugu. Jednostavnije rečeno, poslovni subjekt kupuje određene inpute, plaća nadnice radnicima da rade na tim inputima, te nakon prodaje finalnih proizvoda ostaje mu određen dio profita. Stoga, pojam dodane vrijednosti moguće je promatrati s jedne strane kao nadnice plus profit, ili s druge strane kao output minus input. (Tait, 1988.)

Sukladno tome, Tait (1988.) donosi najjednostavniju formulu dodane vrijednosti kao:

$$\text{Dodana vrijednost} = \text{nadnice} + \text{profiti} = \text{output} - \text{input} \qquad (1)$$

S ciljem izračuna stope poreza (t) na ovako postavljenu dodanu vrijednost, Tait (1988.) izvodi četiri moguće varijante:

1) Aditivna direktna metoda: t (nadnice + profiti).
2) Aditivna indirektna metoda: t (nadnice) + t (profiti).
3) Subtraktivna direktna metoda: t (output – input).
4) Subtraktivna indirektna metoda: t (output) – t (input).

Model subtraktivno-indirektnog obračuna PDV-a također je poznat kao metoda fakture ili kreditna metoda, te je upravo ova metoda opće korištena danas. Metoda fakture odnosno

kreditna metoda obračuna PDV-a je ključ razumijevanja modernog sustava poreza na dodanu vrijednost unutar Europske unije, pa time i problematike poreznih prijevara unutar ovog sustava. Neobičnost obračuna PDV-a vidljiva je ako ga usporedimo s gotovo bilo kojim drugim porezom. Uobičajeno, porez se računa tako da se naprije pronađe neka porezna osnovica, primjerice dobit, i onda se određena stopa poreza pomnoži sa tom osnovicom kako bismo dobili iznos poreza. Na isti način je moguće dobiti i iznos PDV-a koristeći jednu od direktnih metoda (1 ili 3) navedenih iznad. Kod kreditne metode, međutim, nikad ne dolazi do računanja same dodane vrijednosti koja bi služila kao porezna osnovica, već se porezna stopa množi sa pojedinim komponentama dodane vrijednosti (outputima i inputima), te računovodstveno gledano nastaju potraživanja za pretporez i obveze za PDV koje se na kraju razdoblja prebijaju kako bi se dobila konačna obveza plaćanja ovog poreza (Tait, 1988.). Točnije rečeno s tehničke strane, pojam pretporez predstavlja „iznos PDV-a koji je porezni obveznik platio svojem dobavljaču u cijeni isporučenih inputa i koji ima pravo odbiti od PDV-a na svoj output“ (Barbić, 2018., str.93). Kreditna ili metoda fakture se stoga naziva indirektnom metodom obračuna PDV-a.

Razlozi korištenja kreditne metode očituju se, prije svega, kroz nekoliko glavnih prednosti koje ona stvara. Prvo, kreditna metoda veže obvezu plaćanja poreza uz samu transakciju, čime se efektivno porezna obveza veže uz fakturu, tj. račun (Tait, 1988.). Ova činjenica je od velikog značaja iz pravnog i tehničkog aspekta oporezivanja dodane vrijednosti. Njome se efektivno postiže da je svakome poduzetniku u interesu dobiti valjani račun od svojeg dobavljača kako bi mogao odbiti plaćeni pretporez prema osnovi svojih ulaznih računa (Šimović & Deskar-Škrbić, 2020.). Ovime se ujedino postiže i čvrst revizijski trag, što je druga prednost kreditne metode. Tait (1988.) spominje slučaj država poput Benina i Mauritanije koje su PDV obračunavale direktnom metodom (fra. *base sur base)* te su imale velike probleme zbog manjka faktura, najprije kod: „osiguravanja da se inputi oduzmu tek prilikom plaćanja poreza, a zatim u slučajevima kada su inputi veći od oporezivih prodaja“ (Tait, 1988., str.5). Nadalje, prednost kreditne metode je u tome što ona omogućuje korištenje različitih stopa PDV-a. Jednostavno rečeno, poduzeća bi u slučaju direktne metode obračuna bila prisiljena razlučivati prihode od prodaje proizvoda sa različitim poreznim stopama, te također i ulazne troškove inputa prema različitim stopama porezne obveze, što bi administrativno stvorilo komplikacije. Metoda fakture

rješava ovaj problem (Tait, 1988.). Naposlijetku, kreditna metoda osigurava ostvarenje temeljnog načela poreza na dodanu vrijednost – načela neutralnosti.

Neutralnost je svojstvo poreza na dodanu vrijednost prema kojemu je PDV neutralan za poreznog obveznika zbog mogućnosti odbitka pretporeza po ulaznim fakturama, čime se niti jedna djelatnost ne dovodi u prednost nad drugom (Šimurina, Dražić Lutilsky, Barbić & Dragija kostić, 2018.). Šimović i Deskar-Škrbić (2020.) ističu kako upravo ovo svojstvo PDV-a rezultira smanjenjem porezne evazije. S obzirom da je konačna cijena (neto) svakog proizvoda u maloprodaji (bez PDV-a) jednaka zbroju dodanih vrijednosti svih faza u lancu proizvodnje i prometa, a krajnji kupac predstavlja posljednju kariku u nizu koja nema na koga prevaliti te ranije plaćene porezne iznose, krajnji kupac u konačnici snosi cijeli iznos PDV-a (Šimović & Deskar-Škrbić, 2020.). Logično, pošto se krajnji iznos PDV-a po dizajnu prelijeva na krajnjeg kupca, poduzeća imaju manje razloga ulaziti u aktivnosti porezne evazije i utaje poreza. Međutim, ovaj sustav u kojemu poduzeća dobivaju pravo odbijanja pretporeza također otvara mogućnosti malicioznih prijevara, kao što je slučaj sa Europskom unijom.

Osim svojstva neutralnosti i utjecaja na smanjenje porezne evazije, PDV služi kao učinkovit instrument borbe protiv sive ekonomije. Ranije spomenuta vezanost plaćanja PDV-a uz račun podrazumijeva da se bez ulaznog računa ne može odbiti pretporez, te tako račun služi i kao dokaz za obračun poreza, te kao način provođenja kontrole porezne obveze. Barbić (2018.) ističe ovo svojstvo tezom da je „svakom poreznom obvezniku u interesu da PDV u prethodnoj fazi bude ispravno obračunat, jer o tome ovisi i njegova buduća porezna obveza pa je u cijeli sustav uvedena samokontrola što utječe na razinu sive ekonomije.“ Naposlijetku, PDV kao porez koji oporezuje dodanu vrijednost izbjegava učinak napuhavanja cijena, što pak ima pozitivnije učinke nego ostali oblici poreza na promet. (Šimurina, Dražić Lutilsky, Barbić & Dragija Kostić, 2018.).

Razumijevanje kompletne problematike PDV-a zahtijeva razumijevanje obračuna PDV-a u međunarodnom prometu. S teorijskog aspekta postoje dva načela međunarodnog oporezivanja dodane vrijednosti: načelo zemlje porijekla i načelo zemlje odredišta. Prema načelu zemlje porijekla PDV se plaća u onoj zemlji u kojoj su dobra proizvedena, bez obzira u kojoj zemlji će se ta dobra stvarno konačno potrošiti. U tom slučaju, sva dobra koja se izvoze iz neke zemlje oporezuju se PDV-om, dok su sva dobra koja se uvoze iz

inozemstva oslobođena PDV-a. U slučaju načela zemlje odredišta, PDV se plaća u onoj zemlji u kojoj dolazi do krajnje potrošnje nekog dobra, bez obzira gdje je ono proizvedeno. Suprotno načelu zemlje porijekla, u ovome slučaju je izvoz izuzet od plaćanja PDV-a dok je uvoz opterećen PDV-om (Šimović & Deskar-Škrbić, 2020; Šimurina, Dražić Lutilsky, Barbić & Dragija Kostić, 2018). U gotovo svim zemljama koje oporezuju dodanu vrijednost primjenjuje se upravo načelo zemlje odredišta, te je takav slučaj i u Europskoj uniji čiji je cilj da, između ostaloga, sva dobra imaju jednak porezni tretman bez obzira na zemlju porijekla. Tako naposlijetku možemo istaknuti kreditnu metodu obračuna PDV-a i načelo zemlje odredišta kao bitne faktore koji omogućuju nastanak poreznih prijevara, te je prije opisivanja samih prijevara i njihovih mehanizama funkcioniranja još potrebno definirati specifičnosti zajedničkog sustava PDV-a u Europskoj uniji.

3.2. Direktiva zajedničkog sustava poreza na dodanu vrijednost Europske unije

Ideja Europske unije kao jedinstvenog tržišta zemalja članica koje počiva na načelima slobode kretanja dobara i usluga, rada i kapitala veže se uz same začetke unije, te predstavlja svojevrsni temelj na kojemu se ona bazira. Ostvarenje tog temelja sa sobom nosi velik niz preduvjeta, te je u domeni slobode kretanja dobara i usluga glavni preduvjet svakako standardizacija poreza na promet. Iz tog cilja, Europska unija još 17. svibnja 1977. godine donosi Šestu direktivu o harmonizaciji zakona zemalja članica u vezi poreza na promet, poznatiju kao Zajednički sustav poreza na dodanu vrijednost. Šesta direktiva bila je prva u nizu narednih direktiva kojima Europska unija pokušava uskladiti i standardizirati sustav PDV-a između zemalja članica. Stupanjem na snagu Šeste direktive države članice obvezale su se uskladiti svoje vlastite zakone sa onim europskim, te tako prihvatiti nadnacionalni sustav PDV-a kao svoj vlastiti (European Council, 1977.).

Brojne preinake i nadopune Šeste direktive u nadolazećim godinama stvorile su potrebu za uređenjem zakona, te je stoga 28. studenog 2006. usvojena Direktiva 2006/112/EZ o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost (European Council, 2006.). Ova direktiva nastavak je svojedobne Šeste direktive te se njome donosi svojevrstan okvir unutar kojeg zemlje članice razvijaju svoje zakonodavstvo (Šimović & Deskar-Škrbić, 2020.). S ciljem jasnijeg i razumljivijeg postavljanja legislature PDV-a unutar Europske

unije, Direktiva o zajedničkom sustavu PDV-a iz 2006. godine zamjenjuje stare direktive, te na jednostavan način donosi nova pravila zajedničkog sustava PDV-a. Izdvojene ključne stavke ove direktive prikazane su u tablici ispod:

Tablica 1. Pojašnjenje ključnih stavki Direktive 2006/112/EZ

KLJUČNA STAVKA	POJAŠNJENJE
Što podliježe PDV-u?	Sve platne transakcije poreznog obveznika (fizičke i pravne osobe koje isporučuju dobra i usluge prilikom poslovanja unutar EU, te uvozi od strane svih obveznika)
Koje transakcije su oporezive?	• Isporuka robe i usluga unutar EU • Stjecanje robe između država članica EU • Uvoz robe u EU izvana
Kada se PDV obračunava?	Kada se roba ili usluge isporuče u skladu s vrstom transakcije. Za stjecanje dobara unutar EU oporezuje se kada je isporuka dovršena; za uvoz unutar EU kada je roba donesena u državu članicu.
Koji iznos je oporeziv?	• Za isporuku dobara i usluga te stjecanje dobara među državama članicama oporeziv iznos uključuje sve uplate dobavljaču. • Za uvoz dobara, oporeziv iznos predstavlja njihovu vrijednost za potrebe carine
Standardna stopa PDV	• U svim državama članicama iznosi najmanje 15% • Mogućnost primjene snižene stope od najmanje 5% na određenu robu ili usluge prema danom popisu (*Prilog 3 Direktivi*)
Dopuštena izuzeća od PDV-a	• Izuzeća bez prava na odbitke (npr. medicinska skrb) • Izuzeća s pravom na odbitke (npr. isporuke dobara među državama članicama ili izvozi dobara u zemlje koje nisu članice EU-a) • Izuzeća su većinom obvezna, no postoje i fakultativna
Mogućnost odbitka PDV-a	Porezni obveznik može odbiti iznos plaćenog PDV-a za stečenu robu ili usluge korištene za oporezovane transakcije u državi članici u kojoj su ta roba ili usluge stečeni. Taj ulazni PDV može se odbiti od PDV-a koji se treba platiti na oporezovane transakcije, npr. domaće isporuke robe i usluga.
Mogućnost općeg prijenosa porezne obveze (general reverse charge) – Dodano 2018.	Države pogođene znatnim prijevarama u vezi PDV-a mogu privremeno primjeniti **opći prijenos obveze PDV-a**. To uključuje prijenos obveze plaćanja PDV-a s dobavljača na kupca, samo na isporuke robe i usluga u vlastitoj državi u iznosu od više od 17.500 EUR po transakciji.

Izvor: Obrada autora prema: EUR-Lex (2021.), The EU's common system of value added tax (VAT) [Epub], preuzeto s: https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-eu-s-common-system-of-value-added-tax-vat.html

Transakcije između država članica EU oporezuju se prema već spomenutom načelu odredišta. To znači da se PDV plaća tek u onoj državi članici u kojoj dolazi do potrošnje tih dobara, to jest plaća ga poduzeće koje je stjecatelj dobara. Ono gdje dolazi do problema je činjenica da su isporuke dobara u transakcijama iz jedne države članice u drugu oslobođene plaćanja PDV-a, a poduzeća koja obavljaju transakcije imaju pravo na odbitak pretporeza. Naime, Direktivom 91/680/EEC iz 16. prosinca 1991. godine koja je stupila na snagu 1. siječnja 1993. godine, formirano je unutarnje slobodno tržište Europske unije kojime su se efektivno uklonile barijere unutarnje trgovine (eng. *intra-community*). Države članice su usvojile tzv. „tranzicijski sistem“ koji je originalno trebao biti na snazi samo četiri godine, te prema kojemu su intra-community transakcije između pravnih osoba oporezive u državi članici odredišta, po stopi i po uvjetima te države članice odredišta (Cindori & Zakarija, 2016.; European Council, 1991.; Podlipnik, 2012.). Ove transakcije su tretirane kao izvoz iz jedne države članice te uvoz u drugu državu članicu, što efektivno znači da je taj promet oporeziv s tzv. nultom stopom, odnosno PDV nije plaćen na takve kupnje. Dok je u slučaju pravog uvoza i izvoza prisutna stroga kontrola robe na granicama, intra-community transakcije nisu fizički kontrolirane te postoji samo kontrola dokumenata (Podlipnik, 2012.).

Iz prethodne tablice je vidljivo kako su transakcije između pravnih osoba unutar država članica (*intra-community B2B*) oporezive transakcije. Zbog toga, s ciljem stvaranja slobodnog intra-community tržišta, Direktivom iz 1991. godine odlučeno je da se takve transakcije oporezuju nultom stopom PDV-a. To znači da u takvim transakcijama dobavljač ima pravo na odbitak ulaznog PDV-a u državi koja izvozi proizvod/uslugu. Namjera nulte stope PDV-a je očuvati princip daljnjeg oporezivanja u zemlji odredišta. Ono što se događa je da dobavljač sada može odbiti ulazni PDV za isporučena dobra u zemlji polazišta. S druge strane, u zemlji odredišta kupac ima obvezu obračunati PDV na stječena dobra, te u isto vrijeme može odbiti taj iznos. Niti jedan iznos PDV-a zapravo nije plaćen u zemlji odredišta kada se stjecanje dogodi, nego zemlja odredišta prikuplja PDV tek kada se dogodi iduća transakcija, odnosno kada stjecatelj proda ta dobra trećoj osobi u toj istoj zemlji (Podlipnik, 2012.). Upravo ovo predstavlja kritičnu manu sustava poreza na dodanu vrijednost Europske unije koja ju čini ranjivom na prijevare, posebice one s

nestajućim trgovcem, iz razloga jer prikupljanje tog iznosa PDV-a ovisi o poduzeću koje stječe ta dobra i mora platiti obvezu za PDV u trenutku kada ta dobra proda u svojoj zemlji. Iz ovog razloga, već Direktiva iz 2006. godine „sustavno i pojačano donosi mjere zajedničke strategije radi prevencije prijevarnih postupanja na osnovi primjene legislative iz područja PDV-a“ (Cindori & Zakarija, 2016., str.72). Ove mjere su se, međutim, pokazale nedovoljne, te će se problem i opseg ovih prijevara detaljnije opisati u poglavlju br. 4.

3.3. Porez na dodanu vrijednost u državama članicama Europske unije

U tablici br. 2 navedene su stope poreza na dodanu vrijednost u državama članicama EU.

Tablica 2. Stope PDV-a u državama članicama EU i Ujedinjenom Kraljevstvu na datum 01. siječnja 2022.

DRŽAVA	SUPER-SNIŽENA (%)	SNIŽENA (%)	PARKING (%)	STANDARDNA (%)
Austrija	-	10/13	13	20
Belgija	-	6/12	12	21
Bugarska	-	9	-	20
Cipar	-	5/9	-	19
Češka	-	10/15	-	21
Danska	-	-	-	25
Estonija	-	9	-	20
Finska	-	10/14	-	24
Francuska	2.1	5.5/10	-	20
Grčka	-	6/13	-	24
Hrvatska	-	5/13	-	25
Irska	4.8	9/13.5	13.5	23
Italija	4	5/10	-	22
Latvija	-	5/12	-	21
Litva	-	5/10	-	21
Luksemburg	3	8	14	17
Mađarska	-	5/18	-	27
Malta	-	5/7	-	18
Nizozemska	-	9	-	21
Njemačka	-	7	-	19

Poljska	-	5/8	-	23
Portugal	-	6/13	13	23
Rumunjska	-	5/9	-	19
Slovačka	-	10	-	20
Slovenija	-	5/9.5	-	19
Španjolska	4	10	-	21
Švedska	-	6/12	-	25
Ujedinjeno Kraljevstvo	-	5	-	20

Izvor: Obrada autora prema: Enache, C. (2022.), 2022 VAT Rates in Europe, preuzeto 18. travnja 2022. s: https://taxfoundation.org/value-added-tax-2022-vat-rates-in-europe/

Direktiva o zajedničkom sustavu PDV-a dozvoljava korištenje samo standardne i snižene stope, međutim zbog brojnih izuzetaka i prijelaznih razdoblja u EU postoje i odstupanja u pogledu nultih stopa, super-sniženih stopa i prijelaznih ili parking stopa. Super-snižene stope primjenjuju se na promet dobara i usluga na koje se može primjenjivati snižena stopa PDV-a. Parking stope se primjenjuju na promete za koje se treba primjenjivati opća stopa, te se koristi u zemljama članicama koje su imale uveden PDV prije 01. siječnja 1991. a stopa im je tada bila ispod 15%, te im je tako dopušteno prijelazno razdoblje (Šimović & Deskar-Škrbić, 2020.). Iz ovih različitih stopa i iznimaka vidljiv je još jedan sloj problema sustava PDV-a u Europskoj uniji, a to je različit tretman pojedinih zemalja. Dok Republika Hrvatska i ostale novije članice Europske unije u potpunosti poštuju okvire Direktive iz 2006. godine, zemlje sa sniženim parking stopama imaju privilegirani položaj. Šimović i Deskar-Škrbić (2020.) ističu kako „ta odstupanja nisu tek iznimke koje potvrđuju pravilo nego elementi koji ozbiljno narušavaju neutralnost i funkcionalnost PDV-a kao općeg i neto svefaznog poreza na promet“ (Šimović & Deskar-Škrbić, 2020., str.236).

Uzevši u obzir inherentne mane sustava PDV-a Europske unije u pogledu ranjivosti samog mehanizma na porezne prijevare, te nepotpunog usklađenja svih zemalja članica sa vladajućom Direktivom, može se zaključiti kako je zajednički sustav PDV-a u Europskoj uniji daleko od čvrsto uređenog, funkcionalnog i rigidnog sustava kakvime je zamišljen

prije više od tri desetljeća. Očigledno postoji potreba za boljim uređenjem samog sustava. Iz perspektive obrane od poreznih prijevara, potrebno je prije svega definirati postojeće opasnosti s kojima je sustav PDV-a suočen kako bismo mogli razumjeti prednosti i mane mehanizma obrane od istih.

4. POREZNE PRIJEVARE U SUSTAVU POREZA NA DODANU VRIJEDNOST U OKVIRU EUROPSKE UNIJE

4.1. Značaj i uzroci prijevara

Prema izvješću Europske Komisije (2021.), Europska unija je izgubila procijenjenih 134 milijarde eura prihoda od poreza na dodanu vrijednost u 2019. godini kao posljedica prijevara, utaje, izbjegavanja plaćanja, pogrešaka kod prijava i propasti poduzeća. To znači da je u 2019. godini Europska unija gubila prosječno 4000 eura prihoda svake sekunde, te se velik dio ovih gubitaka odnosi upravo na porezne prijevare. S obzirom da se gubitci od propasti i insolventnosti poduzeća i sličnih situacija ne mogu u potpunosti spriječiti, Europska komisija zaključuje kako se potrebno u potpunosti posvetiti borbi protiv onih aktivnosti kod kojih je sprječavanje gubitka moguće – poreznih prijevara. S ciljem definiranja samog iznosa štete od poreznih prijevara i značajnosti ove problematike, Europska Komisija uvodi pojam jaza PDV-a (eng. *VAT gap*). Jaz PDV-a Komisija definira kao: „razliku između očekivanih prihoda od PDV-a (odnosno ukupne porezne obveze kod PDV-a, eng. *VTTL*) i zaista prikupljenog iznosa, u apsolutnoj ili postotnoj vrijednosti.“ (European Comission, 2021.).

U sljedećoj tablici dani su podaci o jazu PDV-a u državama članicama prema podacima izvješća Komisije iz 2021. godine:

Tablica 3. Jaz PDV-a u državama članicama EU u 2019. godini

DRŽAVA	Ukupni prihodi od PDV, mil. EUR	Ukupne obveze za PDV (VTTL), mil. EUR	Jaz PDV-a, mil. EUR	Jaz PDV-a (%)
Belgija	31,702	36,146	4,444	12.3%
Bugarska	5,628	6,136	508	8.3%
Češka	16,931	19,766	2,835	14.3%
Danska	29,632	32,410	2,778	8.6%
Njemačka	244,111	267,554	23,443	8.8%

Estonija	2,483	2,599	116	4.5%
Irska	15,281	17,002	1,721	10.1%
Grčka	15,390	20,740	5,350	25.8%
Španjolska	79,308	85,148	5,840	6.9%
Francuska	173,953	187,811	13,858	7.4%
Hrvatska	7,419	7,497	77	1.0%
Italija	111,533	141,639	30,106	21.3%
Cipar	1,943	1,998	54	2.7%
Latvija	2,632	2,869	237	8.3%
Litva	3,850	4,898	1,048	21.4%
Luksemburg	3,763	4,030	267	6.6%
Mađarska	13,916	15,398	1,483	9.6%
Malta	934	1,221	287	23.5%
Nizozemska	58,131	60,791	2,660	4.4%
Austrija	30,405	33,301	2,895	8.7%
Poljska	42,383	47,762	5,379	11.3%
Portugal	18,786	20,395	1,609	7.9%
Rumunjska	13,795	21,206	7,411	34.9%
Slovenija	3,888	4,186	298	7.1%
Slovačka	6,830	8,143	1,313	16.1%
Finska	21,974	22,620	646	2.9%
Švedska	43,412	44,009	597	1.4%
Ujedinjeno Kraljevstvo	176,317	193,493	17,176	8.9%

Izvor: Obrada autora prema podacima iz: European Comission (2021.), VAT Gap in the EU: Report 2021 [Epub]. Preuzeto s https://op.europa.eu/o/opportal-service/download-handler?identifier=bd27de7e-5323-11ec-91ac-01aa75ed71a1&format=pdf&language=en&productionSystem=cellar&part=

Podaci pokazuju značajan disparitet u iznosu jaza PDV-a između država članica. Najniži jaz PDV-a u 2019. godini zabilježili su Republika Hrvatska (1%), Švedska (1.4%) i Cipar (2.7%), dok su najviši zabilježile Rumunjska (34.9%), Grčka (25.8%) i Malta (23.5%). Nadalje, nominalno najveći jaz je zabilježen u Italiji (30.1 mlrd EUR) i Njemačkoj (23.4 mlrd EUR). Varijacije u jazu PDV-a prikaz su postojećih različitosti između država članica u domeni porezne poslušnosti, poreznih prijevara, izbjegavanja plaćanja, stečaja i propasti poduzeća i ostalih faktora poput uspješnosti poreznih uprava i administracije. Iako je u usporedbi s prijašnjim godinama zabilježen pozitivan trend među državama članicama, odnosno zabilježeno je smanjenje jaza PDV-a u ukupnom iznosu od 7 milijardi eura, jaz je u brojnim državama i dalje prevelik. Razlog zbog kojega je ova situacija problematična je upravo činjenica da prihodi od PDV-a čine značajan dio državnih proračuna država članica, pa time i same Europske unije (European Comission, 2021.). Naravno, smanjenje proračuna EU i država članica nikada nije poželjno, međutim čak i kod zemalja sa relativno niskim jazom PDV-a, poput Republike Hrvatske, postoji interes za smanjenjem ovog jaza i u ostalim zemljama članicama. Logično, Hrvatska kao članica koja je neto korisnik fondova Europske unije ima interes da EU i zemlje članice koje uplaćuju sredstva što uspješnije prikupljaju svoje poreze, te između ostaloga Europskoj uniji kao ekonomskoj zajednici zemalja je u općem interesu da njene članice sigurno i efikasno ubiru prihode od svojih poreza. Nadalje, s obzirom da određene porezne prijevare unutar Europske unije zahtijevaju da kriminalne organizacije djeluju na teritorijima više država članica odjednom, porezne prijevare kao velik razlog nastanka jaza PDV-a postaju problem koji se tiče svih država članica Europske unije. Stoga, možemo zaključiti kako je problem poreznih prijevara problem koji se tiče cijele EU, te postoji potreba za zajedničkom borbom protiv takvih aktivnosti.

Uzroci poreznih prijevara u domeni poreza na dodanu vrijednost nalaze se u samoj inherentnoj strukturi tog poreza. Naime, učinkovitost poreza na dodanu vrijednost po svojoj se prirodi oslanja na integritet i povjerenje velikog broja posrednika koji prikupljaju i plaćaju PDV uzduž ekonomskog lanca (Frunza, 2019.). Prva i osnovna slabost sustava PDV-a je stoga upravo broj entiteta koji sudjeluju u njegovom obračunu i prikupljanju. Ono što dodatno izlaže sustav poreza na dodanu vrijednost unutar EU ranjivostima na porezne prijevare je upravo njegova struktura propisana Direktivom o zajedničkom sustavu PDV-a iz 2006. godine, koja između ostaloga već i predviđa mjere zajedničke borbe protiv

prijevara. Naime, kao što je spomenuto u poglavlju br. 3, transakcije koje se obavljaju između država članica EU oporezuju se porezom na dodanu vrijednost po načelu odredišta, međutim isporuke dobara iz jedne države članice u drugu su oslobođene plaćanja PDV-a. Pošto porezni obveznici koji obavljaju te transakcije imaju pravo na odbitak pretporeza, otvara se mogućnost poreznih prijevara u kojima se novac „izvlači“ iz država članica u obliku priznavanja potraživanja za pretporez na PDV koji nikad nije plaćen (Cindori & Zakarija, 2016.). Struktura sustava PDV-a u Europskoj uniji podložna je prije svega prijevarama koje iskorištavaju upravo ovaj mehanizam, odnosno prijevarama s nestajućim trgovcem (eng. *Missing Trader Intra-Community Fraud, MTIC*).

Frunza (2019.) ističe kako je za potrebu definiranja prijevara u sustavima PDV-a potrebno najprije sagledati gospodarstvo jedne države kao kombinaciju tzv. formalne ekonomije i neformalne ili sive ekonomije. Unutar formalne ekonomije nalaze se ekonomske aktivnosti u nadležnosti nacionalnih zakona, sa mjerljivim i vidljivim rezultatima, dok neformalna ili siva ekonomija podrazumijeva svu razmjenu dobara i usluga koja se obavlja izvan parametara nacionalnih zakona, te se njen volumen ne može precizno mjeriti niti se te aktivnosti mogu direktno promatrati. Na temelju ove podjele, moguće je stvoriti općeniti okvir prijevara u sustavu PDV-a, te podijeliti prijevare na sljedeće vrste aktivnosti:

Slika 1. Podjela prijevara u sustavu PDV-a

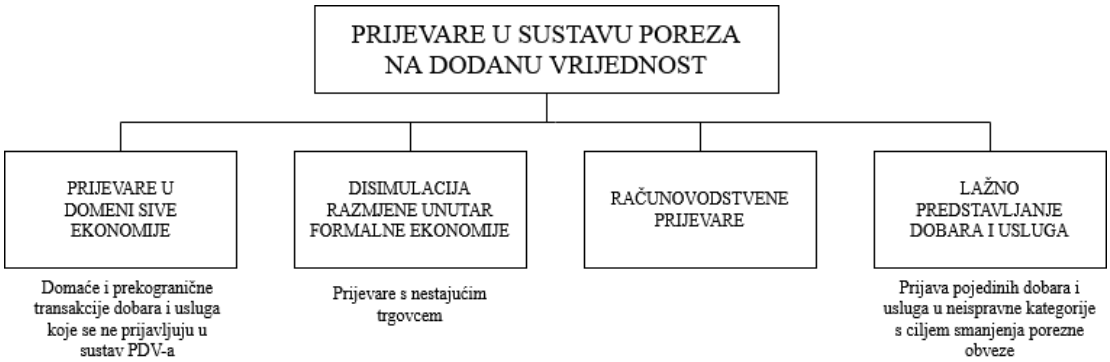

Izvor: Obrada autora prema: Frunza, M. (2019.) Value Added Tax Fraud, London: Routledge

(Frunza, 2019.). Na temelju ovih kategorija moguće je odvojiti one prijevare koje je moguće riješiti izmjenom same strukture PDV-a unutar EU od onih koje će se događati u bilo kakvom sustavu. Naime, siva ekonomija je stvar kriminala koji izbjegava sva pravila, te se on teško može riješiti striktno uvođenjem određenih ekonomskih i računovodstvenih mjera u sustav. Slična situacija je i sa lažnim predstavljanjem oporezivih dobara i usluga te donekle i sa računovodstvenim prijevarama, jer ove prijevare ne iskorištavaju toliko slabosti samog sustava koliko izbjegavaju sam cijelokupni sustav, kakav god on bio. Svakako, sve ove prijevare su same po sebi protuzakonite te je kod svih kategorija potrebna intervencija tijela odgovornih za provođenje zakona, međutim određene vrste prijevara koje su od velike štete po Europsku uniju je moguće ublažiti i primjenom određenih ekonomskih mehanizama. Prije svega je, dakle, potrebno izdvojiti prijevare s nestajućim trgovcem od ostalih kategorija.

4.2. Prijevare s nestajućim trgovcem

Pojam nestajućeg trgovca prema definiciji porezne uprave Ujedinjenog Kraljevstva označava poduzeće koje namjerno izbjegava plaćanje obveza za PDV za transakcije učinjene unutar države na način da „nestane“, to jest zatvori svoje poslovanje. (HM Revenue & Customs, 2020.). Hrvatska Porezna uprava koristi sličnu definiciju kao i britanska, te u službenom priopćenju iz 2015. napominje kako ove prijevare izravno kradu novac iz državnog proračuna čime umanjuju kvalitetu javnih usluga te izravno utječu na konkurentnost poduzetnika na hrvatskom i zajedničkom EU tržištu (Porezna uprava, 2015.). Obje porezne uprave zaključuju svoja priopćenja sa upozorenjem svim poduzećima da ukoliko se utvrdi da je poduzeće poslovalo sa nestajućim trgovcima, a znalo je i/ili je moralo znati da su transkacije u kojima su sudjelovali povezane s prijevarom, porezna uprava može odbiti zahtjev za povratom više plaćenog PDV-a ili čak obvezati poduzeće da plati tuđu obvezu PDV-a (Porezna uprava, 2015.; HM Revenue & Customs, 2020.). Prijevare s nestajućim trgovcem na području Republike Hrvatske također se često nazivaju i kružnim prijevarama (eng. *carousel fraud*), što je zapravo podvrsta osnovne prijevare s nestajućim trgovcem koja se ponavlja na način da se transakcije „vrte u krug“, što je moguće zbog mehanizma djelovanja ovih prijevara.

Osnovni mehanizam djelovanja prijevara s nestajućim trgovcem funkcionira na temelju pravila o PDV-u na prekogranične transakcije dobara i usluga, tj. svojstva da se PDV ne obračunava na prekogranične transakcije, posebno unutar Europske unije. Trgovac stoga može kupiti proizvod iz druge države oslobođeno PDV-a, prodati taj predmet u svojoj državi i naplatiti PDV, te nikad ne podmiriti obvezu za PDV (Frunza, 2019.). Nadalje, prijevare s nestajućim trgovcem je moguće podijeliti prema karakteristikama na prijevare izvan zajednice (eng. *Missing Trader Extra-Community fraud, MTEC*), prijevare unutar zajednice (eng. *Missing Trader Intra-Community fraud, MTIC*), kružne prijevare (eng. *carousel fraud*), križno fakturiranje *(*eng. *cross-invoicing*), kontra-trgovanja (eng. *contra-trading*) te razmjensko trgovanje (eng. *barter trading*). Najčešći i najopasniji oblici prijevara u sustavu PDV-a u Europskoj uniji su upravo ovi oblici prijevara s nestajućim trgovcem unutar zajednice (MTIC), te specifično njen ponavljajući oblik – kružne prijevare (Frunza, 2019.).

Prijevara s nestajućim trgovcem unutar zajednice (MTIC) u svojem najjednostavnijem obliku finkcionira na sljedeći način:

Slika 2. Osnovni mehanizam MTIC prijevare

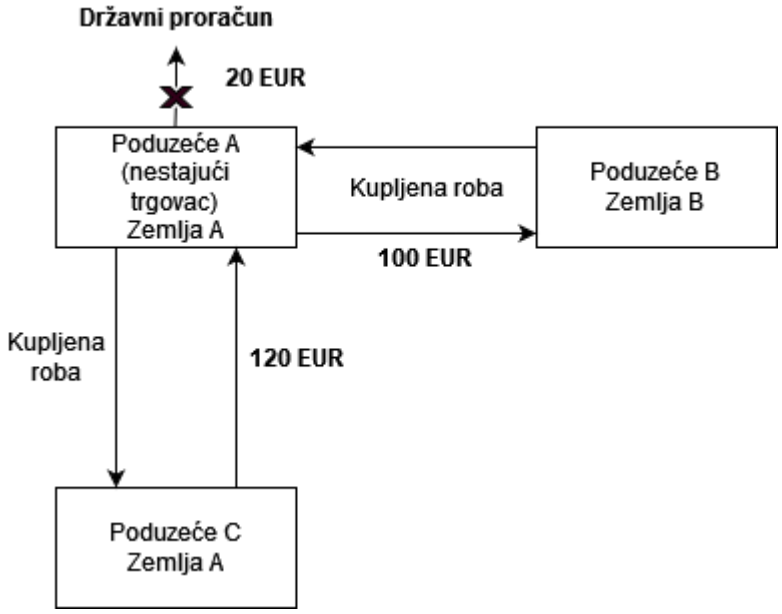

Izvor: Obrada autora prema: Frunza, M. (2019.) Value Added Tax Fraud, London: Routledge; International VAT Association (2007.), Combating Vat fraud in the EU: the way forward [e-publikacija], preuzeto s: https://practicenet.ie/practicenet/publications/pdf-file/iva_paper_final_001.pdf

Zemlje A i B su države članice EU. Poduzeće A u zemlji A kupuje robu od poduzeća B u zemlji B, po iznosu od 100 EUR i uz nultu stopu PDV-a s obzirom da je riječ o prodaji unutar zajednice (intra-community). Poduzeće A zatim prodaje tu robu u svojoj zemlji A i naplaćuje PDV (20%). Poduzeće A ne plaća PDV lokalnom poreznom tijelu, a poduzeće C prikuplja pretporez. Jednostavno rečeno, u najjednostavnijem obliku MTIC prijevare trgovac prikuplja domaći PDV na prodaju robe stječene od zemlje članice EU, i zatim namjerno taj iznos PDV-a ne plaća državi na način da „nestane“, primjerice tako da umjetno stvori stečaj. U ovome slučaju, proračun države A je oštećen za 20 EUR. Ova prijevara nije napad na samu zajednicu EU, niti je ona rezultat lošeg funkcioniranja europskih institucija, već je ona svojevrstan napad na mjere koje su države članice uvele kako bi potaknule prekograničnu trgovinu unutar zajednice (Frunza, 2019.).

Naravno, u realnosti ovaj jednostavan primjer je niti isplativ niti veoma pouzdan iz perspektive kriminalne organizacije. Oblik MTIC prijevare koji je ujedino najkompleksniji, a najbolniji za proračun država članica je oblik kružne prijevare. Slika 2 prikazuje osnovni mehanizam kružne prijevare unutar Europske unije:

Slika 3. Osnovni mehanizam kružne MTIC prijevare

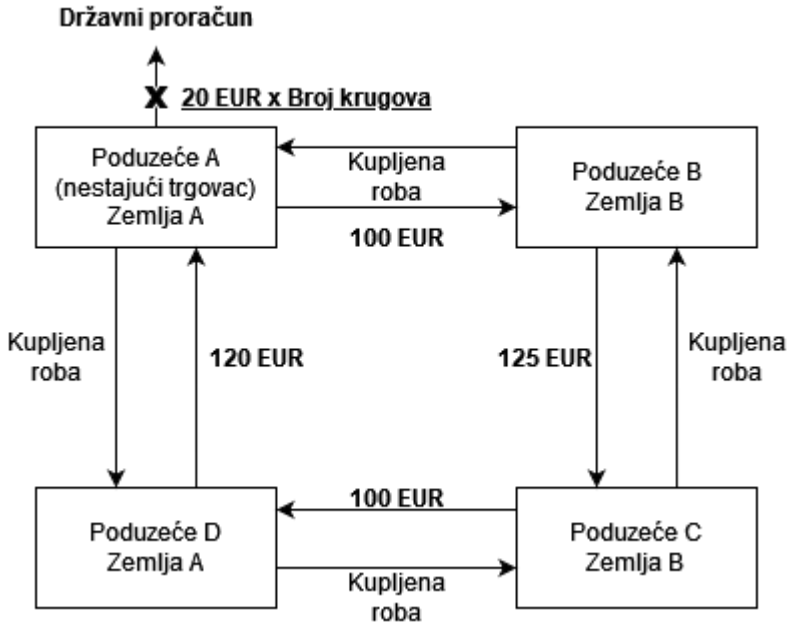

Izvor: Obrada autora prema: Borselli, F. (2011.); Frunza, M. (2019.); International VAT Association (2007.); Podlipnik, J. (2012.); Van Brederode, R. & Pfeiffer, S. (2015.)

Niz poduzeća (A, B, C, D) smješten je u barem dvije zemlje članice Europske unije. Ista roba kruži između ovih poduzeća, bez PDV-a u transkacijama između zemlje A i B, te sa PDV-om u domaćim transakcijama. Jedno poduzeće, nestajući trgovac (A), ne plaća obvezu za PDV na ove transakcije, te je iznos izvučenog novca, tj. štete za proračun proporcionalan broju krugova koje roba napravi između poduzeća. Za ovakve prijevare najčešće se koriste predmeti malog fizičkog volumena i visoke vrijednosti za potrebe lakšeg skladištenja i transporta, poput mobilnih telefona, laptopa, odjeće, dragih metala i sl. (Frunza, 2019.). Međutim, postojanje same robe je zapravo nebitno, pošto je u velikom broju otkrivenih slučajeva zapaženo kako roba uopće nije niti postojala, već su poduzeća izdavala krivotvorene „fantomske“ fakture (Frunza, 2019; Van Brederode & Pfeiffer 2015.). Ovakav slučaj otkriven je u Republici Hrvatskoj 2019. godine, kada je skupina od 15 osoba iz 3 trgovačka društva na području RH kroz kružnu prijevaru izdavala lažne fakture i oštetila proračun RH za procijenjenih minimalnih 7.2 milijuna kuna (MUP, 2019.). Kriminalne organizacije u realnosti koriste veći broj poslovnih subjekata od onih navedenih na slici br. 2 kako bi lakše prikrili samu prijevaru, te usput i uvećali iznos poreza kojeg izvlače od države. Štetu koju ovakva prijevara može prouzročiti državi najlakše je vizualizirati primjerom. Slika br. 3 prikazuje primjer kružne prijevare kroz poslovne subjekte u Francuskoj i Njemačkoj:

Slika 4. Kružna prijevara na primjeru Francuske i Njemačke

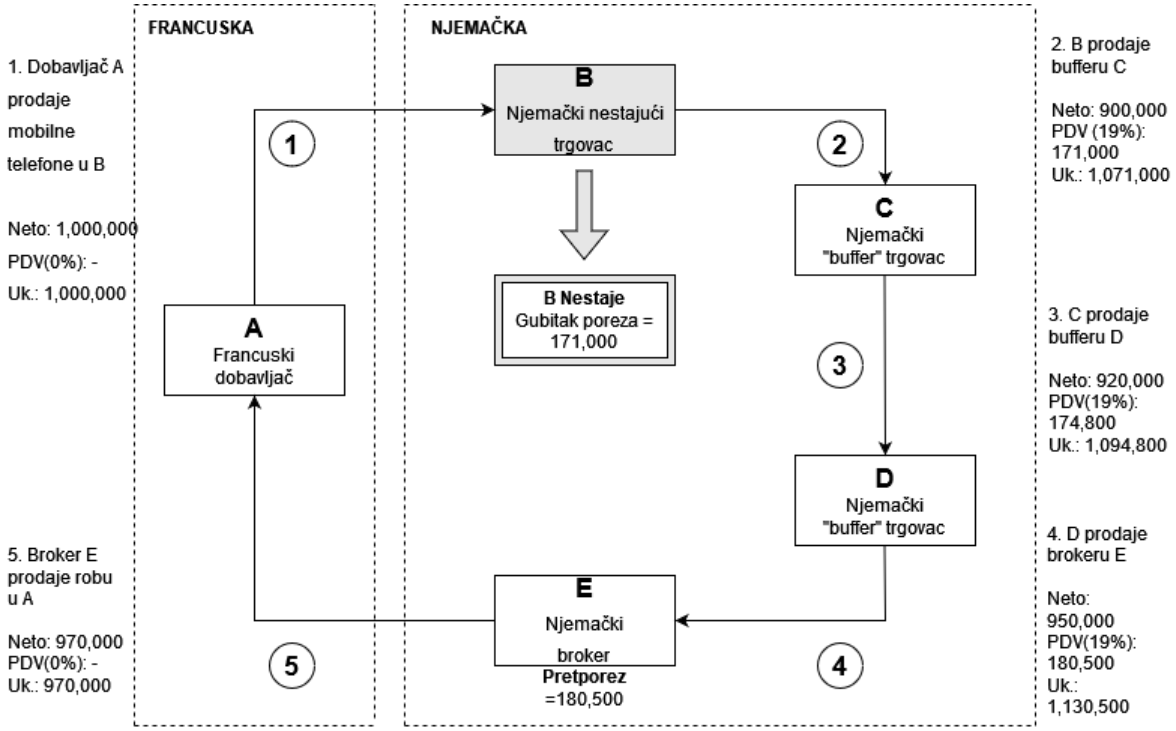

Izvor: Obrada autora prema: International VAT Association (2007.), Combating Vat fraud in the EU: the way forward [e-publikacija], preuzeto s: https://practicenet.ie/practicenet/publications/pdf-file/iva_paper_final_001.pdf

Njemački nestajući trgovac (B) kupuje dobra od Francuskog dobavljača (A) prema načelu odredišta bez PDV-a. Potom, trgovac B prodaje ta dobra domaćem poduzeću C uz PDV, bez podmirenja obveze za PDV lokalnom poreznom tijelu. Poduzeće C zatim prodaje dobro poduzeću D, te poduzeće D prodaje dobro konačnom domaćem poduzeću E (ovakvih domaćih poduzeća može biti i mnogo više). Konačno poduzeće ili broker prodaje robu natrag u originalnu zemlju, uz nulti PDV, te potražuje pretporez na ulazni PDV koji je u ovom slučaju 180,500 EUR. Ako od tog pretporeza oduzmemo iznos obveza za PDV koji su podmirili poduzeća C (3800 EUR) i D (5700 EUR), ostaje iznos od 171,000 EUR što je i ukupna obveza za PDV koju je poduzeće B trebalo podmiriti. Poduzeće B tada nestaje bez da podmiri obvezu, a broker E uredno ubire pretporez, te dolazi do porezne prijevare izvlačenja novca iz Njemačkog državnog proračuna. Ukupna šteta za Njemačku je 171,000 eura (Borselli, 2011.; International VAT Association, 2007.). Naravno, ovih 171,000 eura štete se odnosi samo na jedan jedini krug ove prijevare. Poanta kružne

prijevare je da se ona ponavlja više puta prije nego li se poduzeća zatvore i relociraju na drugu lokaciju, kada prijevara počinje opet. Ovakve prijevare od goleme su štete po Europsku uniju i njene države članice. Europski revizorski sud (ECA) procijenio je da je u 2016. godini Europska unija izgubila 40 milijardi eura samo zbog kružnih prijevara (European Parliament, 2021.). Nadalje, prema procjenama Europskog parlamenta, MTIC prijevare kružnog tipa čine jednu trećinu ukupnog jaza PDV-a u svim godinama (European Parliament, 2021.).

Osnovna kružna prijevara nije nova pojava, te se njeni korijeni mogu pronaći u zemljama Benelux-a 1980-ih godina (House of Lords, 2006., str.126). Međutim, ta relativno jednostavna ideja prijevara se kroz godine razvila u mnogo sofisticiranije oblike koje karakteriziraju golemi lanci transakcija kroz veći broj zemalja Europske unije i trećih zemalja, te velikog broja različitih dobara i usluga (Borselli, 2011.). Zajedničke karakteristike poduzeća koja sudjeluju u ovim prijevarama su: „malen fizički kapital potreban za pokretanje posla, brz rast prometa, visokovrijedni povrati zatraženi u ranim periodima trgovanja, slaba usklađenost“ (Borselli, 2011., str.8). Ključ uspjeha ovih prijevara je naravno sam nestajući trgovac, odnosno svojevrstan kratkoročni poslovni subjekt pod kontrolom formalno postavljenog menadžmenta (stvarna upravljačka moć je negdje drugdje), koji se po potrebi mogu relocirati u inozemstvo. Ovakva poduzeća u nekim slučajevima mogu trajati tek nekoliko tjedana, te uglavnom ne postoje duže od nekoliko mjeseci (Borselli, 2011.). Što se tiče ostalih subjekata, tzv. „buffer“ poduzeća su najčešće regularna, posve normalna poduzeća koja legitimno posluju izvan same prijevare, te je njihova svrha prikriti transakcije povezane prijevarom i trag nastanka prijevare kroz svoje regularno, najčešće široko poslovanje. U nekim slučajevima ova poduzeća mogu biti posve nesvjesna da sudjeluju u transakcijama podložnima prijevarom, te je na primjeru poreznih uprava Velike Britanije i Republike Hrvatske vidljivo kako postoje i službeno izdani vodiči kako prepoznati transkacije povezane kružnim prijevarama namijenjene običnim poduzećima (Borselli, 2011.; HM Revenue & Customs, 2020.; Porezna uprava, 2015.). Ovakvi slučajevi čine prepoznavanje prijevara i otkrivanje počinitelja vrlo kompliciranim. Pojedini sektori gospodarstva su veoma podložni ovim prijevarama, kao što je bio slučaj sa trgovinom dozvola za emisiju CO2 krajem 2000-ih godina. Prava na emisiju CO2 se računovodstveno smatraju nematerijalnom imovinom, transakcije se uobičajeno odvijaju velikom brzinom, ne postoje troškovi transporta, špeditera, stavljanja u

upotrebu i sl., te su opći uvjeti poslovanja u ovom sektoru idealni za implementaciju kružnih prijevara. Slučaj otkriven 2009. godine upravo u domeni trgovine ovim pravima je prema procjenama uzrokovao gubitak od 5 milijardi eura (Cindori & Zakarija, 2016. prema Europol, 2009.).

Prema istraživanju Grupe za Financijsku Akciju (FATF), pranje novca stečenog kroz kružne prijevare povezano je sa sofisticiranim organizacijama u domeni organiziranog kriminala koje privlače veliki iznosi i relativno nizak rizik, uz uvjet dobrog poznavanja financijskih tržišta (Borselli, 2011. prema FATF, 2007.). Kružne prijevare u praksi najčešće provodi upravo organizirani kriminal na visokim razinama, te se stečeni profiti nadalje mogu koristiti za financiranje daljnjeg kriminala, terorizma i sličnih aktivnosti. Ne samo da kružne prijevare ozbiljno oštećuju zemlje Europske unije, već i direktno i indirektno oštećuju društva zemalja članica kroz financiranje kriminala i daljnjih nepoželjnih aktivnosti. Stoga, ovaj problem se ne može otpisati kao beznačajan, niti izjednačiti sa pojmovima utaja poreza i izbjegavanja plaćanja – problem poreznih prijevara s nestajućim trgovcem je posebna kategorija financijskog kriminala kojega je na sve moguće načine potrebno spriječiti.

Osim same MTIC prijevare, postoje i takozvane MTEC (eng. *Missing-Trader Extra-Community*) prijevare, tj. prijevare s nestajućim trgovcem izvan zajednice. Osnovna razlika između ova dva oblika prijevare je što se MTIC prijevara provodi isključivo u transakcijama između država članica Europske unije, dok MTEC prijevare uključuju i transakcije između država članica EU i trećih zemalja. Valja napomenuti da se zbog carinskih kontrola kojima podliježu transakcije robom između EU zemalja i trećih zemalja, MTEC prijevare pojavljuju isključivo kod transakcija s uslugama (Cindori & Zakarija, 2016. prema Ainsworth, 2010.). Moderno doba, međutim, pokazuje kako je i trgovina fizičkom robom podložna MTEC prijevarama zbog rapidnog razvoja i promjena u globalnoj trgovini, te posebnu pažnju treba posvetiti internetskom trgovanju (Frunza, 2019.). Može se zaključiti kako problem koji muči Europsku uniju već tri desetljeća polako postaje i svojevrstan globalni problem, te se samo još više daje naglasak na konačnom pronalasku temeljitog i učinkovitog riješenja ovih prijevara.

4.3. Ostali oblici prijevara kod poreza na dodanu vrijednost

Iako je MTIC prijevara kružnog oblika najkompliciranija i najopasnija porezna prijevara unutar EU, potrebno je također ukazati na ostale oblike iskorištavanja sustava PDV-a kako bi se što uspješnije dalo odgovor na pitanje kako se riješiti ovih prijevara, te kako sustav PDV-a u Europskoj uniji učiniti što sigurnijim prilikom prikupljanja poreza. Kao što je navedeno u prethodnom potpoglavlju, velik broj novijih prijevara koristi i treće zemlje (izvan EU) kako bi bolje sakrili kriminalnu aktivnost. Borselli (2011.) navodi tri ovakva primjera – kružne prijevare na dobra uvezena carinskim tranzitom, prijevaru prilikom korištenja PDV skladišta i podfakturiranje uvoza. U prvom primjeru, pravila o carinskom tranzitu (eng. *customs transit*) omogućuju uvezenoj robi da se kreće unutar zajednice (EU) bez plaćanja carine i PDV-a dok god ne dosegnu konačnu državu članicu prema metodi odredišta. Broker poduzeće u zemlji članici EU (A) može izvesti dobra bez PDV-a u treću zemlju izvan EU (C), te pritom zatražiti pretporez od lokalnog poreznog tijela. Nakon toga, to isto dobro se prenosi iz treće zemlje (C) u neku drugu EU zemlju (B), pri čemu se zemlja A navodi kao zemlja odredišta. Pri ulasku u EU, porezi i carine se odgađaju prema EU pravilima o tranzitu. Dobra se zatim obično prodaju kroz brojne države članice kako bi se prijevara sakrila, te naposlijetku dolaze do nestajućeg trgovca u originalnoj zemlji (A). U ovom trenutku, nestajući trgovac prodaje robu sa PDV-om broker poduzeću u istoj zemlji (A), te ne podmiruje svoju obvezu za PDV lokalnom poreznom tijelu. Dobra se zatim ponovo izvoze u istu treću zemlju i počinje novi krug prijevare, pri čemu PDV i carine ostaju neplaćene državi (Borselli, 2011., str.9-10). Drugi primjer iskorištava specifična pravila o PDV i carinskim skladištima, odnosno autoriziranim mjestima gdje se dobra uvoze prema specifičnim carinskim i PDV aranžmanima, a koja funkcioniraju na način da se PDV ne plaća kada se roba smjesti u skladište, već samo kada se roba makne iz skladišta. Ove prijevare iskorištavaju ovu specifičnost prilikom uvoza robe iz trećih zemalja kako bi smjestile robu unutar skaldišta bez PDV-a, i zatim preko domaćih buffer poduzeća sakrili porijeklo prijevare i započeli shemu kružne prijevare (Borselli, 2011.). Naposlijetku, podfakturiranje (eng. *under-invoicing*) podrazumijeva uvoz iz trećih zemalja sa niskim cijenama rada i sirovih materijala, te predstavlja prijevaru koja uključuje uvoz robe deklarirane po cijeni znatno ispod stvarne vrijednosti (često ispod svjetske cijene), čime se drastično smanjuju iznosi poreza i carina prilikom uvoza (pri

čemu je PDV većinom smanjen na nulu), te nakon toga sljedeće transakcije ili započinju MTIC prijevaru, ili se obavljaju na crnome tržištu (Borselli, 2011.).

Europska komisija navodi dvije glavne grupe ostalih prijevara: nepravilna umanjenja ulaznog PDV-a (lažne fakture s ulaznim PDV-om, dobra ili usluge steknute za korištenje van poslovanja) i neplaćanje izlaznog PDV-a, uključujuvši prodaju ispod normalnih vrijednosti (International VAT Association, 2007.). Dok ove generalne skupine prijevara uključuju velik broj varijacija, mehanizama djelovanja i shema, ove kategorije se generalno tiču domene utaje poreza, odnosno smanjenja porezne obveze. Kružne MTIC prijevare, s druge strane, uključuju direktno „izvlačenje“ novca iz državnih proračuna, te su odgovorne za najveći dio štete jaza PDV-a u Europskoj uniji. Stoga, kružne MTIC prijevare su glavni predmet usredotočenja ovog diplomskog rada.

5. MEHANIZAM PRIJENOSA POREZNE OBVEZE

5.1. Pozadina mehanizma prijenosa porezne obveze u Europskoj uniji

Porezne prijevare s nestajućim trgovcima postoje još od 1980-ih godina, te svakako nisu nova pojava. Isto tako, načini borbe protiv ovih prijevara postoje od trenutka njihovog prvog javljanja, te jednako kako su prijevare evoluirale kroz vrijeme, tako su i prijedlozi njihova rješavanja postajali sve sofisticiraniji i opsežniji. Razvojem sustava PDV-a u Europskoj uniji razvijaju se i metode prijevara, te s vremenom države članice shvaćaju da se protiv ovih prijevara ne mogu boriti same. Direktiva o zajedničkom sustavu PDV-a iz 2006. godine je ujedino i početak zajedničke borbe država članica Europske unije protiv ovih prijevara, te se od ove godine sustavno i pojačano donose mjere zajedničke strategije prevencije prijevara. Kompleksnost ovih prijevara, međutim, teško se može riješiti bez adresiranja samih slabosti koje su inherentne sustava PDV-a u Europskoj uniji. Stoga, glavne metode borbe protiv prijevara u sustavu PDV-a tiču se takozvanih strukturalnih rješenja, tj. promjena u strukturi samog sustava PDV-a. Konkretno, prema samoj Direktivi iz 2006. godine, Vijeće EU ima ovlasti dopustiti svakoj državi članici da uvede posebne mjere koje odstupaju od odredbi Direktive s ciljem sprječavanja utaje poreza i prijevare u sustavu PDV-a. U sklopu toga, donešene su Direktive 2013/42/EU o zajedničkom sustavu PDV-a u odnosu na mehanizam brze reakcije na prijevaru s PDV-om, i Direktiva 2013/43/EU o zajedničkom sustavu PDV-a u vezi s neobaveznom i privremenom primjenom mehanizma prijenosa porezne obveze (Europsko Vijeće, b.d.; European Council, 2013.; Cindori & Zakarija, 2016.).

Prijenos porezne obveze (eng. *reverse charge*) je prijenos obveze plaćanja poreza na dodanu vrijednost s prodavatelja na kupca. Funkcionira na način da prilikom transakcije dobara ili usluga, dobavljač ne naplaćuje niti ističe iznos PDV-a, nego kupac prilikom stjecanja dobara ili usluga deklarira i ulazni PDV (kao pretporez), i dobavljačev izlazni PDV u istoj prijavi PDV-a. Drugim riječima, kupac prenosi poreznu obvezu dobavljača na sebe. Tek prilikom prodaje posljednjem kupcu u nizu, izlazni PDV se plaća nadležnom poreznom tijelu (Cindori & Zakarija, 2016.; House of Lords, 2006.; Stiller & Heinemann,

2021.). S ciljem sprječavanja MTIC prijevara, ideja primjene ovog načina oporezivanja dodane vrijednosti je prijenos porezne obveze na B2B transakcije (transakcije između pravnih osoba) kako bi se nestajućim trgovcima onemogućilo „nestajanje“ bez plaćanja obveze. Ovime se zapravo PDV mijenja u svojevrstan „porez na promet u maloprodaji“ (Stiller & Heinemann, 2021.).

5.2. Pravni temelj mehanizma prijenosa porezne obveze i njegova primjena u Europskoj uniji

Mehanizam prijenosa porezne obveze prvi je put uveden unutar članka 199 Direktive o zajedničkom sustavu PDV-a iz 2006. godine, po kojemu se primjenjivao na obavljanje građevinskih radova, osiguravanja osoblja uključenog u aktivnosti građevinskih radova, isporuke nepokretne imovine, te isporuke rabljenog materijala, smeća i otpada (European Council, 2006.). Četiri godine kasnije, donešena je prva ekstenzija područja prijenosa porezne obveze dodatkom članka 199a koji proširuje primjenu mehanizma uglavnom na trgovinu emisijama. Međutim, već su u ovome trenutku predloženi i sektori telekomunikacija, trgovine mikroprocesorima, parfemima i ostalom robom visoke vrijednosti zbog njihove podložnosti MTIC prijevarama (European Council, 2010.). Godine 2013. donešena je iduća u nizu ekstenzija mehanizma prijenosa porezne obveze, po kojoj se državama članicama dopušta primjena mehanizma na neobaveznoj i privremenoj bazi do 2018. godine, i to na niz proizvoda poput mobilnih telefona, visokotehnoloških uređaja i komponenti, zalihe plina i električne energije, telekomunikacijske usluge, igraće konzole, tablete, laptope i osobna računala, žitarice i industrijsko bilje, te naposljetku sirove i nedovršene materijale (De la Feria, 2019. prema European Comission, 2013.). Također, po prvi puta su dopuštena i znatnija odstupanja od dosadašnjih pravila zajedničkog sustava PDV-a prema kojima je određenim zemljama dopušteno korištenje, prema članku 395 Direktive da primjene mehanizam prijenosa porezne obveze na specifična dobra i usluge (De la Feria, 2019.). Tablica br. 4 prikazuje odobrene zahtjeve i njihovu primjenu kroz godine:

Tablica 4. Odobreni zahtjevi za uvođenje mehanizma PPO na specifična dobra i usluge u državama članicama

DRŽAVA ČLANICA	DOBRA I USLUGE	RAZDOBLJE PRIMJENE
Austrija	Mobilni telefoni / mikroprocesori ≥ 5.000 EUR	2010. – 2013.
Njemačka	Mobilni telefoni / mikroprocesori ≥ 5.000 EUR	2010. – 2013.
Mađarska	Sirova hrana Osiguranje osoblja Stečajni postupci	2012. – 2014. 2018. – 2020. 2018. – 2021.
Italija	Mobilni telefoni / mikroprocesori	2010. – 2013.
Latvija	Drvo Crni i obojeni metali Igraće konzole	2006. – 2021. 2018. 2018.
Litva	Drvo / Stečajni postupci	2006. – 2021.
Nizozemska	Odjeća Mobilni telefoni/mikroprocesori/laptopi/tableti/igraće konzole ≥ 10.000 EUR Telekomunikacijske usluge	1992. – 2012. 2013. 2013. – 2018.
Poljska	Tvrdi diskovi	2017. – 2020.
Portugal	Prodaja od vrata do vrata	2004. – 2015.
Rumunjska	Drvo / Stečajni postupci Drvo / Sirova hrana Drvo	2010. – 2013. 2011. – 2013. 2014. – 2019.
Ujedinjeno Kraljevstvo	Mobilni telefoni / mikroprocesori ≥ 5.000 EUR	2010. – 2013.

Izvor: Obrada autora prema: De la Feria, R. (2019.), The New VAT General Reverse-Charge Mechanism, EC Tax Review 28(4), 172-175. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3489234

Vidljivo je kako su roba i usluge koje je Europska Komisija odobrila uglavnom one koje su najčešća meta MTIC prijevare poput mobilnih telefona, mikroprocesora, tehnoloških proizvoda visoke vrijednosti i lakog transporta i slično. Međutim, zanimljivo je istaknuti i slučajeve stečajnih postupaka i trgovine hranom u tranzicijskim zemljama poput Mađarske i Litve. Od mogućnosti primjene mehanizma prijenosa porezne obveze predviđenih člankom 394. i 395. Direktive, samo je omanji broj država članica proširiti svoju domenu primjene na nove dopuštene sektore, i to na sljedeće (Benazić, 2016. prema European Comission, 2014.):

- Radovi na nekretninama: gradnja, popravak, čišćenje i održavanje, ugradnja pokretnih dobara, sanitarija, električne mreže, protupožarnog sustava, alarma, telefona, klimatizacijske opreme, ugradbenih ormara, ostava i sl.: Belgija.
- Isporuke određenih oblika drva (daske, grede i sl.): Litva, Latvija i Rumunjska.
- isporuke uređaja s integriranim krugom: mikroprocesori i središnje jedinice za obradu u stanju prije integracije u proizvode za krajnje korisnike: Ujedinjeno Kraljevstvo.
- Isporuke plina i električne energije oporezivu preprodavaču: Francuska.
- Roba ili usluge stečene od obveznika PDV-a u stečajnom postupku: Litva.

Konačni korak ka implementaciji mehanizma PPO kao metode obrane od poreznih prijevara došao je uvođenjem prethodno spomenutog sistema brze reakcije (Direktiva 2013/42/EU o zajedničkom sustavu PDV-a u odnosu na mehanizam brze reakcije na prijevaru s PDV-om), odnosno tzv. QRM mehanizma (eng. *Quick Reaction Mechanism*). Prema QRM mehanizmu, država članica može zbog potrebe hitnosti kao odgovornu osobu za plaćanje PDV-a određene isporuke dobara ili usluga odrediti primatelja. Ovo predstavlja posebnu mjeru suzbijanja iznenadnih prijevara, posebno onih velike vrijednosti koje bi dovele do ozbiljnih gubitaka za državni proračun. Upravo je ovaj QRM mehanizam poslužio kao pozadina za konačno uvođenje općenitog prijenosa porezne obveze (Cindori & Zakarija, 2016.; De la Feria, 2019.).

Godine 2016. stigao je prijedlog o uvođenju općeg prijenosa porezne obveze (eng. *general reverse charge*). De la Feria (2019.) navodi kako je „Komisija prezentirala još dva

legislativna prijedloga u otprilike isto vrijeme, uglavnom s ciljem borbe protiv prijevara na više fundamentalnoj razini kroz administrativnu suradnju, te je opći prijenos porezne obveze bio viđen više kao privremena mjera koja je trebala riješiti hitne zabrinutosti nekih država članica oko MTIC prijevare“ (De la Feria, 2019., str.175). Godine 2018., opći prijenos porezne obveze je konačno odobren, te se najveća, a prema nekima i jedina prednost novog mehanizma očituje u potencijalnoj eliminaciji MTIC prijevare, uz pojavu brojnih drugih nedostataka (već spomenuta pretvorba PDV-a u svojevrsni porez na promet u maloprodaji). Analiza prednosti i nedostataka ovog mehanizma prikazana je u potpoglavlju 5.4.

5.3. Primjena mehanizma prijenosa porezne obveze u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska, u kontrastu sa relativno bliskim državama članicama poput Mađarske i Rumunjske, a posebice sa ostalim tranzicijskim zemljama poput Slovačke, Češke i Poljske, bilježi gotovo pa neznatan jaz PDV-a. Prema posljednjim podacima navedenima u poglavlju 4, Hrvatska je 2019. godine zabilježila najniži jaz PDV-a u cijeloj Europskoj uniji. Nadalje, kroz godine kružne prijevare nisu bile toliko značajan problem kojime je hrvatski državni proračun bio pogođen, iako je otkriven slučaj iz 2019. godine kada je 15 fizičkih osoba uhićeno na području RH zbog sudjelovanja u kružnoj prijevari kroz poduzeća u Hrvatskoj i Sloveniji (MUP, 2019.). Razlog tome može se jednostavno očitovati u činjenici da je Republika Hrvatska posljednja država članica Europske unije po kronološkom priključenju zajednici, te do 2013. godine nije niti bilo moguće sudjelovati u intra-community prijevarama preko pravnih osoba unutar RH. Nadalje, postoji i problem vremena prilagodbe poslovanju sa EU, pa zatim i ostali problemi koji otežavaju poslovanje nestajućih trgovaca poput visoke birokratiziranosti, sporosti sustava i sl. koje otežavaju prijevare, kojima je između ostaloga ključno da brzo otvore subjekt, brzo naplate preplaćeni PDV i brzo nestanu. Međutim, s vremenom Hrvatska postaje još jedan u nizu kandidata za obavljanje MTIC prijevara, te je državnom proračunu svakako u interesu da održi rekord članice sa najnižim jazom PDV-a u Europskoj uniji.

Ulaskom u Europsku uniju, u hrvatsko zakonodavstvo ugrađene su brojne odredbe iz zakonodavstva EU, te je tako između ostaloga i Direktiva o zajedničkom sustavu PDV-a sa njezinim dopunama ugrađena u Zakon o porezu na dodanu vrijednost. Ovime se ujedino i prijenos porezne obveze prvi puta uvodi u praksu oporezivanja PDV-a u Hrvatskoj. Prvo, prema čl. 75 Zakona o PDV-u, porez koji se plaća na stjecanja dobara unutar EU (koja podliježu oporezivanju PDV-om prema čl. 4 Zakona) oporezuje se uz primjenu mehanizma prijenosa porezne obveze (Zakon o porezu na dodanu vrijednost, 2022.). Drugo, prema članku 75 Zakona propisano je da obveznik registriran u sustavu PDV-a u Hrvatskoj mora primjeniti mehanizam prijenosa porezne obveze kada obavlja sljedeće isporuke (Morić, 2013.; Zakon o porezu na dodanu vrijednost, 2022.):

- Građevinskih usluga, kakvima se smatraju sve usluge u vezi s gradnjom, stavljanjem u uporabu, održavanjem, promjenom ili uklanjanjem građevinskog objekta, uključivši usluge čišćenja (jednako vrijedi za ustupanje osoblja ako ono obavlja građevinske usluge).
- Rabljenog materijala i onoga što ga se u jednakome obliku ne može ponovno uporabiti, otpada, industrijskog i neindustrijskog otpada, reciklažnog otpada, djelomično obrađenog otpada te određenih dobara i usluga.
- Nekretnina od 1. siječnja 2015, prema čl. 40. st. 1. točkama j. i k. Zakona, ako se isporučitelj odlučio za oporezivanje prema čl. 40. st. 4. Zakona.
- Nekretnina što ih je prodao ovršenik u postupku ovrhe.
- Prijenos kvota emisijskih jedinica stakleničkih plinova po čl. 3. Direktive 2003/87/EZ o uspostavljanju sustava trgovanja kvotama emisija stakleničkih plinova u EU.

Ove odredbe Zakona o PDV-u zapravo direktno prepisuju odredbe iz Direktive o zajedničkom sustavu PDV-a iz 2006. godine, te pogađaju iste transakcije koje su navedene u Direktivi: građevinske radove, osiguravanje osoblja za te radove, rabljenog materijala, nekretnina i emisija štetnih plinova (European Council, 2006.; Morić, 2013.). S obzirom da je sektor građevinarstva jako velik i snažan u RH, tuzemni prijenos porezne obveze u praksi se gotovo isključivo tiče samo građevinskih usluga. Inozemni prijenos porezne

obveze tiče se stjecanja dobara iz EU zemalja, te je neto efekt na poduzeće nula pošto se na istoj PDV prijavi isti iznos prijavljuje kao obveza za PDV i potraživanje za pretporez PDV-a. Ono što je zanimljivo kod Republike Hrvatske jest da čak i nakon proširenja Direktive te uključenja općenitog prijenosa porezne obveze, Hrvatska ostavlja samo navedene sektore u svojem zakonodavstvu, uz iznimku dodatka prava primjene tuzemnog PPO kod prava na emisiju stakleničkih plinova koja je bila znatno podložna prijevarama (Benazić, 2016.). Republika Hrvatska, tako, primjenjuje mehanizam PPO na 6 kategorija predviđenih člankom 199 i 199a Direktive, te je potrebno istaknuti da sektori na koje se mehanizam primjenjuje čine 3% ukupnog gospodarstva. Kada bi se primjenjivali na sve sektore, ostvarilo bi se 6% bruto dodane vrijednosti od aktivnosti na koje se mehanizam primjenjuje (Benazić, 2016., str.82).

5.4. Učinci mehanizma prijenosa porezne obveze na sprječavanje poreznih prijevara

Primjena prijenosa porezne obveze na domaće B2B transakcije je, prema riječima pojedinih znanstvenika, „najradikalnija strategija borbe protiv PDV prijevara“ (Borselli, 2011., str.19). Najradikalnija, iz razloga što iako teorijski vrlo učinkovito zaustavlja mogućnosti MTIC prijevara, stvara brojne druge troškove na sam porezni sustav (Borselli, 2011.; De la Feria, 2019.; Van Brederode & Pfeiffer, 2015.). Unatoč visokoj relevantnosti mehanizma prijenosa porezne obveze i u ekonomskom i u političkom smislu, njegovi sami učinci nisu dovoljno dobro znanstveno istraženi, te se empirijske studije uglavnom fokusiraju na specifične države članice (Stiller & Heinemann, 2021.). Stoga, otvara se pitanje stvarnih učinaka ovog mehanizma na cjelokupni sustav PDV-a Europske unije, kako bismo potencijalno mogli odgovoriti na problem konačnog uređenja sustava koji EU čeka još od 1991. godine.

Prijenos porezne obveze na domaće B2B transakcije djeluje na sljedeći način: Obveza za PDV se prenosi sa dobavljača (prodavatelja) na kupca. Kupac uračunava PDV na kupnju svojih dobara/usluga u svojoj prijavi PDV-a kao izlazni PDV, te u toj istoj prijavi bilježi jednaki iznos kao ulazni PDV (pretporez). Ne dolazi do bilo kakvog stvarnog plaćanja poreznom tijelu. Ako za primjer uzmemo lanac opskrbe od 5 subjekata, A do E, u kojemu je posljednji subjekt (E) maloprodaja, mehanizam možemo opisati na sljedeći

način. Na prodaju od subjekta A do B, subjekt B će biti odgovoran za iskazivanje obveze za PDV subjekta A, te svojeg vlastitog pretporeza na istoj prijavi. Na prodaju od B do C, subjekt C je odgovoran, ponovo, na prijavu i obveze za PDV i pretporeza u istoj prijavi PDV-a. Isto tako i od C do D, te D do E. Tek kada dođemo do subjekta koji obavlja maloprodaju (B2C), porezno tijelo zapravo prikuplja porez, te u ovom slučaju subjekt E nakon prodaje krajnjem kupcu ima obvezu platiti iznos PDV-a poreznom tijelu (državi). Kao posljedica ovog mehanizma, niti jedan subjekt u nizu neće primiti bilo kakvu isplatu PDV-a od države, bilo to u tuzemnim ili u inozemnim transakcijama. Jednostavnije rečeno, mogućnost prijevare na način da se zahtijeva isplata pretporeza kojeg u ranijem koraku nestajući trgovac nije platio u potpunosti nestaje (Van Brederode & Pfeiffer, 2015.). Slika 4. prikazuje mehanizam prijenosa porezne obveze na B2B transakcije:

Slika 5. Mehanizam prijenosa porezne obveze na domaće B2B transakcije

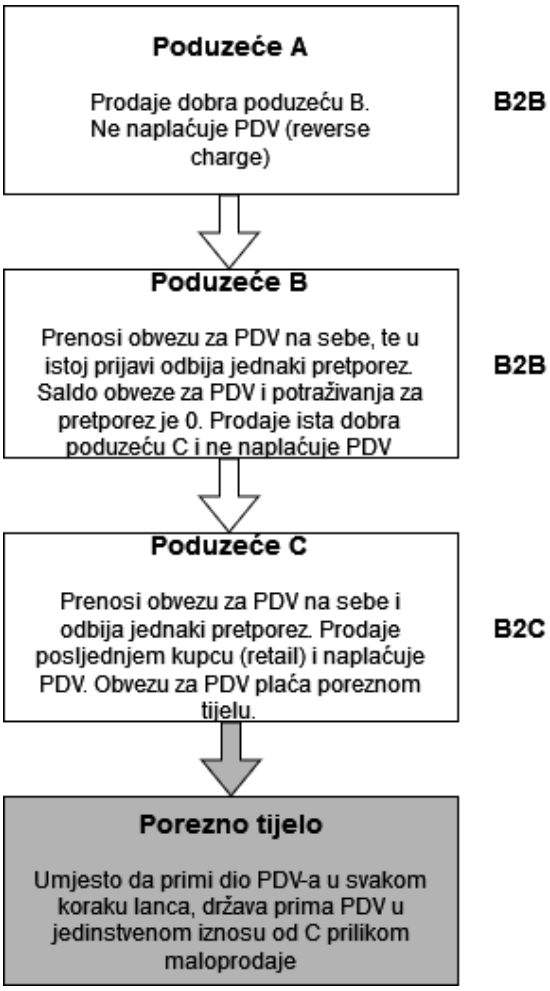

Izvor: Obrada autora prema: House of Lords, 2006.; Stiller & Heinemann, 2021.; Van Brederode & Pfeiffer, 2015.

Vidljivo je kako tokom cijelog B2B lanca transakcija, u niti jednom trenutku saldo obveza za PDV i potraživanja za pretporez u poduzećima koja prodaju drugom poduzeću nije različit od nule. Tek kada se dobra/usluge prodaju krajnjem kupcu (B2C), poduzeće koje obavlja maloprodaju bilježi obvezu za PDV koju plaća državi. Na taj način, eliminira se i obveza za PDV koju nestajući trgovac ne plaća, i pretporez koji finalno poduzeće u prijevari prikuplja. Također, iz ovoga je vidljivo zašto se PDV unutar mehanizma prijenosa porezne obveze naziva i porezom na promet u maloprodaji, jer se efektivno ovime oporezuje samo maloprodaja. Područje zabrinosti kod implementacije prijenosa porezne obveze je također predstavljala implikacija nastanka ovog poreza na promet u maloprodaji na načelo neutralnosti PDV-a na kojemu se on temelji, međutim prema dosadašnjim analizama mehanizam prijenosa porezne obveze nema utjecaj na implementaciju ovog načela, te je u određenim slučajevima čak više konzistentan sa načelom nego normalan sustav PDV-a (Famulska & Rogowska-Rajda, 2018.).

Glavna prednost primjene ovog mehanizma se može lako uočiti. Ako imamo sektor gospodarstva unutar kojega su transakcije povezane s prijevarama lako ostvarljive i česte, te znatno oštećuju državni proračun, možemo implementirati prijenos porezne obveze na taj sektor (primjerice građevinarstvo, trgovina mobitelima i sl.) te tako eliminirati MTIC prijevare. Međutim, Europska unija je zajednica od većeg broja država članica, a u prethodnom potpoglavlju je navedeno kako gotovo svaka članica povijesno implementira prijenos porezne obveze na različite sektore. Posljedično, moguće je zaključiti da uvođenje mehanizma prijenosa porezne obveze u jednoj državi članici povećava porezne prijevare u drugoj državi članici bez prijenosa porezne obveze. Stiller i Heinemann (2021.) potvrđuju ovu hipotezu kroz analizu učinaka mehanizma PPO na asimetričnosti u međunarodnoj trgovini, te zaključuju kako je uvođenje mehanizma PPO na laptope, mobilne telefone, tablete i igraće konzole u uvoznoj zemlji dovelo do eliminacije MTIC prijevara kod tih proizvoda. Nadalje, studija navodi kako je prijavljeni izvoz u zemlji koja izvozi pao za oko 25% nakon uvođenja mehanizma PPO u zemlji uvoza. Međutim, ovaj efekt eliminacije MTIC prijevara je suprotstavljen negativnim učinkom povećanja MTIC prijevara u zemljama koje ne koriste mehanizam PPO na ta dobra, za oko 15%. Moguće je zaključiti kako dosadašnji model primjene mehanizma PPO unutar EU rezultira svojevrsnim domino efektom, te je potrebna uniformna, zajednička primjena ovog mehanizma (Stiller & Heinemann, 2021.). Nadalje, Stiller i Heinemann (2021.) nalaze kako je u periodu između

2007. do 2019. godine gubitak PDV-a od MTIC prijevara u transkacijama elektroničkih uređaja iznosio do 663 milijuna eura u zemljama koje su implementirale mehanizam prijenosa porezne obveze na te proizvode, dok je u istom periodu gubitak uzrokovan premještajem MTIC prijevara na zemje bez tog mehanizma bio 3 do 4 puta veći (Stiller & Heinemann, 2021.). Ovi podaci upućuju na prvi velik problem mehanizma prijenosa porezne obveze unutar Europske unije, a to je da on jednostavno nije dovoljno uniformiran među državama članicama.

Uvođenje općeg mehanizma prijenosa porezne obveze 2018. godine kroz Direktivu 2018/2057 o izmjeni Direktive o zajedničkom sustavu PDV-a, zemljama koje su pogođene MTIC prijevarama je dopušteno primjenjivati prijenos porezne obveze na sve domaće transakcije iznad praga od 17.500 EUR po transakciji (European Council, 2018.). Ovim mehanizmom se državama pogođenima MTIC prijevarom omogućuje da uvedu PPO na transakcije na kojima najviše gube, bez traženja dopuštenja i čekanja dugih procesa u Europskom Vijeću. Međutim, ovaj trenutni sustav općeg prijenosa porezne obveze koji je u funkciji do 30. lipnja 2022. još uvijek ne adresira prethodno navedenu manu gdje implementacija mehanizma PPO u jednoj zemlji, dovodi do preseljenja MTIC prijevare u zemlju bez tog sustava. Također, opći prijenos porezne obveze uz sebe nosi i druge nedostatke. Prvo, ovaj sustav direktno povećava administrativne troškove i troškove praćenja usklađenosti za poduzeća zbog povećanja izvještavanja, uvođenja distinkcije u procesima između B2B I B2C transakcija, te distinkcija u poslovanju između transakcija ispod i iznad praga vrijednosti (De la Feria, 2019.). Također, problem na fundamentalnoj razini je upravo ta transformacija poreza na dodanu vrijednost u porez na promet u maloprodaji. Ovo je problem zbog same prirode PDV-a i njegovih prednosti u odnosu na porez na promet koje proizlaze iz karakteristika PDV-a obrađenih u poglavlju 3. Naime, PDV se obračunava kreditnom metodom po kojoj se porez skuplja u više navrata uzduž ekonomskog lanca, gdje sve B2B transakcije naplaćuju PDV, ali i odbijaju pretporez na PDV plaćen prilikom kupnje što osigurava temeljno načelo PDV-a da je on neutralan za poslovne subjekte. Kreditna metoda osigurava da kupci intermedijarnih dobara i dobavljači imaju suprotstavljeni interes, odnosno kupcu je u interesu dobiti valjanu fakturu sa izraženim PDV-om, što osigurava bolje porezno ponašanje i smanjuje želju za utajom poreza. Nadalje, rizik porezne evazije i utaje poreza se u modelu kreditne metode širi preko cijelog lanca proizvodnje i stvara poticaj trgovcima da osiguraju da im dobavljači dostave

valjane fakture kako bi si mogli odbiti ulazni PDV, što zapravo znači da je sustav PDV-a u jednoj mjeri samoprovodljiv, te postoji određena samokontrola (De la Feria, 2019.; Šimović & Deskar-Škrbić, 2020.; Tait, 1988.). S druge strane, porez na promet u maloprodaji nema prikupljanje u više navrata kao PDV, što zapravo dovodi do toga da je cjelokupan rizik utaje poreza koncentraran na zadnjoj karici lanca, tj. na maloprodajniku, što drastično povećava rizik utaje poreza i porezne evazije, te uz to cjelokupno izvještavanje je ograničeno na toj istoj karici gdje kupac ima jednak interes kao i prodavatelj, odnosno obje strane imaju interes ne platiti porez (De la Feria, 2019.). Ovo naravno stvara golem rizik utaje poreza tamo gdje ga prije nije bilo, što u biti znači da u cilju eliminacije MTIC prijevara uklanjamo svu sigurnost naplate PDV-a od regularnog poslovanja koju je sustav do sada imao. De la Feria (2019.) navodi kako: „Općeniti mehanizam prijenosa porezne obveze može uništiti MTIC prijevare, ali u tom procesu može također stvoriti širok, više fundamentalni problem usklađenosti PDV-a kojeg će biti mnogo teže ograničiti ili se protiv njega boriti“ (De la Feria, 2019., str.175).

Zaključno, glavni problemi koji proizlaze iz prijenosa porezne obveze na domaće B2B transakcije su:

a) Neusklađenost po sektorima i državama članicama, pošto nakon implementacije mehanizma PPO u jednom sektoru i/ili državi, MTIC prijevara može jednostavno prijeći u neki drugi sektor i/ili državu u kojoj mehanizam nije implementiran.

b) Povećanje rizika porezne evazije i utaje poreza zbog transformacije PDV-a u porez na promet u maloprodaji.

c) Povećanje administrativnih i ostalih troškova usklađenosti sa sustavom PDV-a.

S druge strane, glavne prednosti mehanizma prijenosa porezne obveze na domaće B2B transakcije su:

a) Eliminacija MTIC prijevara i posljedičnih gubitaka u državnim proračunima država članica i Europske unije.

b) Održavanje i potencijalno poboljšanje načela neutralnosti PDV-a za B2B poduzeća.

Pitanje koje se posljedično postavlja Europskoj uniji i njezinim članicama je kako oformiti sustav PDV-a budućnosti. Trenutni tranzicijski sistem implementiran 1993. godine očigledno nije finalna verzija kakva je on trebao biti još prije gotovo tri desetljeća, te problemi neusklađenosti, od samih stopa (posebice super-sniženih i parking stopa na koje pojedine države imaju pravo) te od različitih pravila o prijenosu porezne obveze za različite zemlje, efektivno ne postižu toliko koristi koliko narušavaju temeljna načela PDV-a kao općeg i svefaznog poreza na promet, niti uspješno rješavaju probleme kružnih prijevara dok god sustav nije u potpunosti usklađen kroz cijelu Europsku uniju (Grasgruber, Otavova & Semerad, 2013.; Stiller & Heinemann, 2021.; Šimović & Deskar-Škrbić, 2020.).

5.5. Ostale mjere sprječavanja prijevara

Prije svega, prijevare s nestajućim trgovcem i ostali oblici poreznih prijevara su predmet ozbiljnog kriminala. Kao takve, za sobom povlače i određene kazne, najčešće one zatvorske. Prema izvješću Europola iz 2020. godine, 3 osobe su uhićene na području Republike Mađarske nakon što je mađarska porezna uprava (mađ. *Nemzeti Adó és Vámhivatal*) u suradnji sa istražiteljima iz Hrvatske i Slovenije otkrila sofisticiranu kružnu MTIC prijevaru koja je oštetila Republiku Mađarsku za 1.4 milijuna eura. Sudionici prijevare sada su suočeni sa potencijalno 20 godina zatvora (Europol, 2020.). U Ujedinjenom Kraljevstvu, koja je među državama članicama koje su zabilježile goleme MTIC prijevare kroz godine, zabilježen je slučaj kriminalne organizacije čiji su sudionici osuđeni na 9 godina zatvora, te između ostaloga i novčanu kaznu za vođu organizacije od 14 milijuna funti i ostale novčane kazne za sudionike (BBC, 2011.). Ovakvi slučajevi su brojni, i uglavnom rezultiraju dugim zatvorskim kaznama i golemim novčanim kaznama kada se otkriju, što je prvi i glavni faktor sprječavanja svakog kriminala – pravna odmazda.

Na više tehničkom nivou, brojne države članice su kreirale sustave ranog upozorenja za određene sektore i vrste transakcije koje su pod rizikom prijevare. S obzirom da nestajući trgovac mora otvoriti poduzeće na tržištu prije nego počini prijevaru, odnosno mora dobiti valjani PDV broj, sustav analize rizika koji može rano prepoznati potencijalnu prijevaru je gotovo nužan. Takvi sustavi se uglavnom temelje na naprednom softveru za analizu rizika te virtualnim bazama podataka o poduzećima (Borselli, 2011.).

Uz ovakva tehnološka rješenja, moguće je i potencijalno rješenje kroz poboljšanje sljedećega (Podlipnik, 2012.):

- Učinkovitost poreznih inspekcija.
- Suradnja između poreznih tijela u državama članicama.
- Nametanje odgovornosti na osobe koje sudjeluju u prijevarama i micanje mogućnosti odbitka pretporeza.

Ova rješenja, kao i ona prethodno navedena, ne zahtjevaju nikakve promjene u trenutnom sustavu PDV-a unutar Europske unije, te su ih država članice u mogućnosti primjeniti na individualnom nivou. Dok bi se tehnološki sustavi ranog upozorenja mogli grupirati u domenu poboljšavanja učinkovitosti poreznih inspekcija, također bi se ovdje mogli dodati i implementiranje organizacijskih mjera poput osnivanja posebnih odjela koji se bave detektiranjem i istraživanjem MTIC prijevara, zatim češće i detaljnije provjere poduzeća, obuka i edukacija poreznih inspektora i sl. (Podlipnik, 2012.). Također, čvršća suradnja između država članica poput češćeg korištenja VIES i ostalih baza podataka mogle bi pomoći u detekciji transakcija povezanih s prijevarom. Korištenje VIES baza, međutim, eliminira potrebu kriminalaca da imaju svoje ljude unutar carine koji će im provući robu kroz kranične kontrole i tako postaje instrument određenih drugih vrsta prijevare, stoga treba biti oprezan u samom pristupu (Pashev, 2006.). Naposlijetku, spomenute zatvorske i druge kazne mogu se pojačati i implementirati na osobe uhvaćene u kriminalnim radnjama, no međutim moguće je i pravnim osobama koje su sudjelovale u takvim transakcijama uskratiti pravo na pretporez, kao što je već spomenuto na primjerima HRMC u Ujedinjenom Kraljevstvu i Porezne uprave u Republici Hrvatskoj (HM Revenue & Customs, 2020; Podlipnik, 2012.; Porezna uprava, 2015.) Uredba 904/2010 o administrativnoj suradnji i suzbijanju prijevara u području poreza na dodanu vrijednost propisuje uvjete suradnje država članica upravo u ovome području suradnje, razmjena informacija i utvrđivanju ispravnosti transakcija (European Council, 2010.). Rješenje koje je zanimljivo istaknuti iz Uredbe je uvođenje financijskih poticaja u obliku bonusa za porezna tijela koja pomažu drugoj državi članici u otkrivanju prijevara u sustavu PDV-a. Osim toga, kroz godine su donesene i druge nadopune kojima se uspostavljaju platforme za razmjenu informacija (EUROFISC), uspostava usporednih nadzora poreznih obveznika i brojnih sličnih administrativnih pokušaja umanjenja problema (Cindori & Zakarija, 2016.).

Naposlijetku, predlagana su i različita tehnološka rješenja poput tzv. VAT Locator number (VLN) kojime je svakom poreznom obvezniku dodijeljen jedinstveni VLN broj, te bi onome obvezniku s nevažećim brojem bilo odbijeno priznati pretporez. Osim toga, predložen je i certificirani porezni program pod nazivom Digital VAT (D-VAT) koji poput VLN sustava omogućava praćenje obračuna PDV-a kroz cijeli lanac, tako da povezuje pretporez primatelja s obračunatim iznosom PDV-a isporučitelja. Primjena ovog sustava najkorisnija je upravo u naknadnom pronalasku kriminalnih subjekata i njihovom hvatanju. Naposlijetku, postoji i tzv. Real Time VAT (RTvat) kojime se omogućuje detaljno praćenje procesa prikupljanja PDV-a od datuma izdavanja računa do datuma plaćanja (Ainsworth, 2008.; Cindori & Zakraija, 2016.).

Ovakvi i slični sustavi detekcije i prevencije vrlo su korisni iz razloga što ne zahtijevaju strukturalne promjene unutar same EU, no međutim svakako sa sobom povlaće velike troškove implementacije. Međutim, može se dati i argument kako veći troškovi implementacije predstavljaju bolju alternativu od troškova promjene sustava navedenih u prethodnom potpoglavlju. U svakom slučaju, sigurno je da se problem mora riješiti, na jedan, drugi, ili na oba načina.

6. ZAKLJUČAK

Porezne prijevare u sustavu poreza na dodanu vrijednost predstavljaju jedan od najvećih problema Europske unije koji ju muči već tri desetljeća. Europska unija gubi značajnu količinu prihoda od poreza na dodanu vrijednost svake godine (134 milijarde eura samo u 2019. godini) kao posljedica prijevara, utaje poreza, izbjegavanja plaćanja, pogrešaka prilikom prijava i stečaja poduzeća. Prijevare s nestajućim trgovcem ili MTIC prijevare kružnog oblika čine najveći i najopasniji dio ovih gubitaka, te se za razliku od aktivnosti u domeni izbjegavanja plaćanja poreza te utaje poreza razlikuju po tome što se one uglavnom tiču sofisticiranog međunarodnog organiziranog kriminala. Kružne prijevare s nestajućim trgovcem iskorištavaju ključnu manu inherentnu sustavu poreza na dodanu vrijednost Europske unije koja državama članicama omogućuje primjenu nulte stope PDV-a prilikom obavljanja prekograničnih transakcija unutar zajednice, tj. oporezivanje PDV-a prema načelu odredišta. Pošto se PDV prema tom načelu plaća tek u državi članici u kojoj dolazi do potrošnje tog dobra, a poduzeća koja dalje prodaju taj proizvod u domaćoj zemlji imaju pravo na odbitak pretporeza zbog kreditne metode obračuna PDV-a, događa se da poduzeće koje uvozi dobra ili usluge iz druge države članice sada može dalje prodati robu unutar zemlje i nestati bez plaćanja obveze za PDV, dok iduće poduzeće u nizu može izvesti dobra ili usluge natrag u početnu državu članicu i prikupiti povrat pretporeza od poreznog tijela. Efektivno, sustav poreza na dodanu vrijednost unutar Europske unije omogućava organiziranom kriminalu da ukrade novac direktno iz državnih proračuna država članica i tako ošteti ne samo proračune država članica, već i kvalitetu javnih usluga unutar Europske unije na trošak svih poreznih obveznika. Europska unija prepoznaje značaj ovih prijevara još od ranih godina zajedničkog sustava PDV-a, te s ciljem njihovog suzbijanja novom Direktivom o zajedničkom sustavu PDV-a iz 2006. godine započinje zajedničku sustavnu borbu država članica protiv prijevara s nestajućim trgovcem. Između brojnih administrativnih rješenja poput pojačane suradnje poreznih tijela između zemalja članica, te tehnoloških postignuća poput softverskih rješenja i VLN brojeva, najozbiljnije i najradikalnije rješenje očituje se kroz uvođenje mehanizma prijenosa porezne obveze na domaće (tuzemne) transakcije između pravnih osoba (B2B). Mehanizam prijenosa porezne obveze na domaće B2B transakcije uveden je najprije na određene sektore gospodarstva za koje Europska unija smatra da su najpogođenije prijevarama, te kroz godine se taj popis proširuje na veći broj sektora i posebno identificiranih dobara i usluga sve do 2018. godine,

kada se uvodi takozvani opći prijenos porezne obveze koji državama koje su najpogođenije prijevarama s nestajućim trgovcem dopušta primjenu tuzemnog prijenosa porezne obveze na sve domaće transakcije iznad vrijednosnog praga od 17.500 eura po transakciji. Korištenje ovog mehanizma potpuno eliminira MTIC prijevare u sektoru u kojemu su implementirani, iz razloga jer prijenosom obveze za PDV sa dobavljača na kupca duž cijelog lanca, nestaje mogućnost odbitka pretporeza i nestajanja bez podmirenja obveze za PDV pošto se porez više ne prikuplja u svakom koraku, već samo prilikom konačne maloprodaje. Međutim, ovaj mehanizam u praksi nije uspio potpuno suzbiti MTIC prijevare u Europskoj uniji, a glavni razlog za to je što mehanizam nije jednako i ravnomjerno uveden na sve sektore i sve države članice, te stoga implementacija mehanizma PPO na domaće transakcije u jednom sektoru ili državi članici dovodi do preseljenja MTIC prijevare u drugi sektor ili državu članicu u kojoj sustav nije implementiran. Nadalje, primjena ovog mehanizma u suštini transformira porez na dodanu vrijednost u svojevrstan porez na promet u maloprodaji, koji za razliku od PDV-a ne sadrži element samoprovodljivosti gdje je kupcima u interesu dobiti valjanu fakturu s PDV-om od dobavljača, te se tako drastično povećava rizik utaje i izbjegavanja plaćenja poreza, te je on posve koncentiran na posljednjoj karici lanca, tj. maloprodaji.

Završno, sustav PDV-a unutar EU je potrebno detaljno urediti. Od tranzicijskog sustava iz 1993. koji nikad nije zamijenjen, do neravnopravnosti zemalja članica u korištenju mehanizma, sustav je u svojoj suštini neuređen te je tako ranjiv ne samo na prijevare, već i time stvara nezadovoljstvo između različitih članica čime se ozbiljno narušava jedinstvo EU. Smatram kako EU više ne može odgađati promjene i uvoditi polovična rješenja za svoje probleme, te tako između ostaloga problem poreznih prijevara neće nestati sve dok se u sustav PDV-a ne uvedu jednaka pravila za sve. U slučaju MTIC prijevara, tuzemni prijenos porezne obveze bi se trebao standardizirati između država članica i sektora na koje se primjenjuje, te bi se administrativna suradnja između poreznih tijela članica trebala pojačati. S obzirom da su Covid-19 kriza te Rusko-Ukrajinska kriza nakon uvođenja Direktive o općem prijenosu porezne obveze 2018. godine stavile sustav PDV-a i ostala otvorena pitanja EU u drugi plan, nerazumno bi bilo očekivati skoro rješenje te očekujem kako će EU produžiti postojeći opći prijenos porezne obveze na još nekoliko godina, no međutim svakako je prije ili kasnije potrebno zajednički urediti PDV. O tome ovise ne samo proračuni država članica, već i jedinstvo cijele Europske unije.

7. POPIS LITERATURE

Ainsworth, R. (2008.), MTIC (Carousel) Fraud: Twelve Ways Forward; Two Ways 'Preferred' - Has the Technology-Based Administrative Solution Been Rejected?, SSRN Electronic Journal, preuzeto s: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1103883

BBC (2011.), Gang of 15 jailed for £250m VAT fraud, preuzeto 14. svibnja 2022. s: https://www.bbc.com/news/uk-england-16262390

Benazić, A. (2016., b.d.) Primjena mehanizma obrnutog oporezivanja i njegovi učinci na troškove ispunjavanja obveze PDV-a u Europskoj uniji, Porezni vjesnik, br. 2/2016. https://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2016/2/benazic.pdf

Borselli, F. (2011., listopad), Organised VAT Fraud: Features, Magnitude, Policy Perspectives (Banca d'Italia occasional paper series, br. 106.), preuzeto s: https://www.bancaditalia.it/pubblicazioni/qef/2011-0106/QEF_106.pdf

Cindori, S. i Zakarija, A. (2016.), Prevencija prijevara u sustavu poreza na dodanu vrijednost u okvirima Europske unije, Pravni vjesnik 32(3-4), 71.-90. https://hrcak.srce.hr/179199

Council directive 77/388/EEC on the harmonization of laws of the Member States relating to turnover taxes – Common system of value added tax: uniform basis of assessment (1977.), Official Journal of the European Union, L 145

Council directive 2006/112/EC on the common system of value added tax (2006.), Official Journal of the European Union, L 347/1.

Council Directive 2010/23/EU of 16 March 2010 amending Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax, as regards an optional and temporary application of the reverse charge mechanism in relation to supplies of certain services susceptible to fraud (2010.), Official Journal of the European Union, L 72

Council Directive 2013/42/EU of 22 July 2013 amending Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax, as regards a Quick Reaction Mechanism against VAT fraud (2013.), Official Journal of the European Union, L 201

Council Directive 2013/43/EU of 22 July 2013 amending Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax, as regards an optional and temporary application of the reverse charge mechanism in relation to supplies of certain goods and services susceptible to fraud (2013.), Official Journal of the European Union, L 201

Council Directive 2018/2057 of 20 December 2018 amending Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax as regards the temporary application of a generalised reverse charge mechanism in relation to supplies of goods and services above a certain threshold (2018.), Official Journal of the European Union, L 329

Council Regulation No 904/2010 of 7 October 2010 on administrative cooperation and combating fraud in the field of value added tax (2010.), Official Journal of the European Union, L 268

De la Feria, R. (2020.), Tax Fraud and Selective Law Enforcement, *Journal of Law and Society*, preuzeto s: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/jols.12221

De la Feria, R. (2019.), The New VAT General Reverse-Charge Mechanism, EC Tax Review 28(4), 172-175. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3489234

Devereux, M., Vella, J. i Freedman, J. (2012., 3. prosinac), Tax avoidance, SSRN Electronic Journal, preuzeto s: https://www.researchgate.net/publication/350490406_Tax_Avoidance

Enache, C. (2022.), 2022 VAT Rates in Europe, preuzeto 18. travnja 2022. s: https://taxfoundation.org/value-added-tax-2022-vat-rates-in-europe/

EUR-Lex (2021.), The EU's common system of value added tax (VAT) [Epub], preuzeto s: https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-eu-s-common-system-of-value-added-tax-vat.html

European Comission (2021.), *VAT Gap in the EU: Report 2021* [Epub]. Preuzeto s https://op.europa.eu/o/opportal-service/download-handler?identifier=bd27de7e-5323-11ec-91ac-01aa75ed71a1&format=pdf&language=en&productionSystem=cellar&part=

European Comission (2021.), VAT Gap: While gap continues to decrease, EU countries lost €134 billion in VAT revenues in 2019, preuzeto 07. svibnja 2022. s: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6466

European Comission (2021.), Questions and answers: VAT Gap, preuzeto 07. svibnja 2022. s: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_21_6429

European Comission (n.d.), Taxation and Customs Union: A Huge Problem, preuzeto 17. travnja 2022. s: https://ec.europa.eu/taxation_customs/huge-problem_en

European Parliament (2021.), Proceedings of the workshop on Missing Trader Fraud: definition, effects, prevention and solutions [e-publikacija], preuzeto s: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/698731/IPOL_STU(2021)698731_EN.pdf

Europol (2020.), 3 arrested in Hungary in €1.4 million VAT fraud investigation, preuzeto 14. svibnja 2022. s: https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/3-arrested-in-hungary-in-%E2%82%AC14-million-vat-fraud-investigation

Europsko vijeće, Vijeće Europske unije (b.d.), Mehanizam prijenosa porezne obveze za PDV: sprečavanje prijevara u vezi s PDV-om, preuzeto 04. studenog 2021. s: https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/vat-reverse-charge/

Famulska, T. i Rogowska-Rajda, B. (2018.) Principle of VAT neutrality and the reverse charge mechanism, e-Finanse 14, 87.-97. https://doi.org/10.2478/fiqf-2018-0022

FindLaw (2021., veljača), Tax Evasion vs Tax Avoidance, preuzeto 16.04.2022. s: https://www.findlaw.com/tax/tax-problems-audits/tax-evasion-vs-tax-avoidance.html

Frunza, M. (2019.) Value Added Tax Fraud, London: Routledge

Grasgruber, M. i Otavova, M. i Semerad, P. (2013.), Impacts of the application of the reverse charge mechanism of the value added tax, Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis, vol.61 , 2133.-2141. https://doi.org/10.11118/actaun201361072133

HM Revenue & Customs (2020.). How to spot missing trader VAT fraud [EPub]. Preuzeto s: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/947102/Missing_trader_fraud_2020.pdf

Internal Revenue Service (n.d.). Types of Fraudulent Activities – General Fraud, preuzeto 17. travnja 2022. s: https://www.irs.gov/compliance/criminal-investigation/types-of-fraudulent-activities-general-fraud

International VAT Association (2007.), Combating Vat fraud in the eu: the way forward [e-publikacija], preuzeto s: https://practicenet.ie/practicenet/publications/pdf-file/iva_paper_final_001.pdf

Jelčić, B., Lončarić H., Šimović, J., Arbutina, H. i Mijatović, N. (2008.) Financijsko pravo i financijska znanost, Zagreb: Narodne novine

Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/07 (2011.)

Kirchler, E., Maciejovsky, B. i Schneider, F. (2001., lipanj), Everyday Representations of Tax Avoidance, Tax Evasion, and Tax Flight: Do Legal Differences Matter? (SFB 373 Discussion Paper, No. 2001,43), preuzeto s: https://www.econstor.eu/bitstream/10419/62764/1/725370939.pdf

Morić, N. (2013.), Obveza plaćanja poreza na dodanu vrijednost, *Porezni vijesnik*, 11/2013, 54-69. https://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2013/11/moric.pdf

MUP, Ravnateljstvo Policije (2019.). *Osumnjičeni za zločinačko udruženje radi utaje poreza čineći porezne kružne prijevare* [e-publikacija], preuzeto 09.05.2022. s: https://policija.gov.hr/vijesti/osumnjiceni-za-zlocinacko-udruzenje-radi-utaje-poreza-cineci-porezne-kruzne-prijevare/1848

Pashev, K. (2006.), Fighting VAT Fraud: The Bulgarian Experience, (CSD Working Paper No. WP 0606/2 En br. 1-20.), preuzeto s: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/998/

Podlipnik, J. (2012.), MISSING TRADER INTRA-COMMUNITY AND CAROUSEL VAT FRAUDS - ECJ AND ECtHR CASE LAW, Croatian Yearbook of European Law & Policy, 8(1), 457.-472. https://hrcak.srce.hr/94656

Porezna uprava (2015.). *Kako uočiti prijevare i kriminalne zloupotrebe sustava poreza na dodanu vrijednost* [e-publikacija], preuzeto s: https://www.porezna-uprava.hr/PdviEu/Obrasci/PDV%20prijevare-%20upozorenje/Kako%20uo%C4%8Diti%20prijevare%20i%20priminakne%20zlouporabe%20sustava%20PDV_a.pdf

Stiller, W. i Heinemann, M. (2021., ožujak), Do More Harm than Good? The Optional Reverse Charge Mechanism against VAT Fraud, preuzeto s: https://www.researchgate.net/publication/351904988_Do_More_Harm_than_Good_The_Optional_Reverse_Charge_Mechanism_against_VAT_Fraud

Šimović, H. i Deskar-Škrbić, M. (2020.), Ekonomika javnog sektora s hrvatskim primjerima, Zagreb: Arhivanalitika

Šimurina, N., Dražić Lutilsky, I., Barbić, D. i Dragija Kostić, M. (2018.), *Osnove porezne pismenosti*, Zagreb: Narodne novine

Tait, A. (1988.) Value Added Tax – International Practice and Problems. Washington DC: International Monetary Fund

United Kingdom Parliament, The Authority of the House of Lords (2006.), Stopping the Carousel: Missing Trader Fraud in the EU: Report with Evidence [e-publikacija], preuzeto s: https://publications.parliament.uk/pa/ld200607/ldselect/ldeucom/101/101.pdf

Van Brederode, R. i Pfeiffer, S. (2015.) Combating Carousel Fraud: The General Reverse Charge VAT, International VAT Monitor 26(2015), 146.-157. https://www.researchgate.net/publication/301685361_Combating_Carousel_Fraud_The_General_Reverse_Charge_VAT

Zakon o porezu na dodanu vrijednost, Narodne novine br. 73/13, 99/13, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20, 39/22 (2022.)

8. POPIS TABLICA

Tablica 1. Pojašnjenje ključnih stavki Direktive 2006/112/EZ 12

Tablica 2. Stope PDV-a u državama članicama EU i Ujedinjenom Kraljevstvu na datum 01. siječnja 2022. 15

Tablica 3. Jaz PDV-a u državama članicama EU u 2019. godini 18

Tablica 4. Odobreni zahtjevi za uvođenje mehanizma PPO na specifična dobra i usluge u državama članicama 33

9. POPIS SLIKA

Slika 1. Podjela prijevara u sustavu PDV-a 21

Slika 2. Osnovni mehanizam MTIC prijevare 23

Slika 3. Osnovni mehanizam kružne MTIC prijevare 24

Slika 4. Kružna prijevara na primjeru Francuske i Njemačke 26

Slika 5. Mehanizam prijenosa porezne obveze na domaće B2B transakcije 38

10. ŽIVOTOPIS

Osobne informacije

Ime i prezime: Juraj Pem

Datum i mjesto rođenja: 06.04.1998., Zagreb

e-mail adresa: jurajpem2@gmail.com

Broj mobitela: +385977260047

Obrazovanje

2017. – 2022. Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski studij Poslovna ekonomija – smjer Financije

2013. – 2017. Prva gimnazija Zagreb

Radno iskustvo

Srpanj 2021. – danas. Student u financijama i računovodstvu

adidas Croatia d.o.o., Zagreb

Studentski rad u odjelu financija poduzeća adidas Croatia. Odgovornosti uključuju knjiženje ulaznih faktura u SAP-u, knjiženje odobrenja, knjiženje kompenzacija i izradu izjava o prijeboju, izradu ručnih faktura, kontrolu i obračun troškova zaposlenika te putnih naloga, suradnju i komunikaciju s GBS servisnim centrom (AP, I2C, DTC-retail timovi), uskladu kartičara, komunikaciju s kupcima vezanu uz fakture i odobrenja, suradnju s odjelom marketinga u vezi promotivnih aktivnosti, komunikaciju s bankom u vezi garancija, pružanje potpore menadžeru i ostatku tima na području Srbije, Hrvatske i Slovenije.

Studeni 2018. – rujan 2019. Student demonstrator

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Demonstrator na katedri za Ekonomsku teoriju – kolegij Osnove Ekonomije.

Srpanj 2018. – Rujan 2019. Administrativni asistent

Importanne d.o.o., Zagreb

Ljetni posao; odgovoran za pružanje potpore odjelu računovodstva kroz slaganje i pripremu dokumentacije te arhiviranje dokumenata.

Srpanj 2016. – Ožujak 2018. Administrativni asistent (part-time)

Sava osiguranje d.d., Zagreb

Učenički i studentski poslovi u uredu Sava osiguranje d.d. u Zagrebu. Odgovoran za sortiranje i arhiviranje razne dokumentacije.

Tečajevi

IFRS e-Learning | Deloitte, prosinac 2021.

Bankovna Akademija | FINA i Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, srpanj 2021.

Programiranje u Pythonu | SRCE, srpanj 2021.

Uvod u programiranje (Python) | SRCE, ožujak 2021.

Strani jezici

Engleski jezik (C1)

Njemački jezik (A1)

Osobne vještine

Izvrsno korištenje MS Office alata (s naglaskom na Excel, Word i Outlook)

Poznavanje rada u sustavu SAP

Iskustvo rada u međunarodnim timovima